

Yo vusuludzwa,
i tevhedza CAPS

Gireidi ya

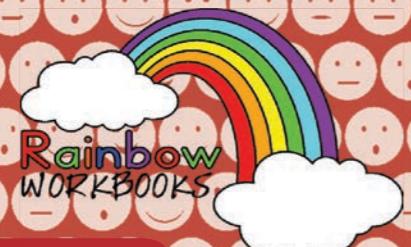
3

Zwikili zwa Vhutshilo
nga TSHIVENDA

Bugu ya 2
Themo dza 3 & 4

ISBN 978-1-4315-0294-3

LIFE SKILLS IN TSHIVENDA
GRADE 3 – BOOK 2
TERMS 3 & 4
ISBN 978-1-4315-0294-3
THIS BOOK MAY NOT BE SOLD.

9th Edition

Workbooks available in this series:

- Grade R (in all official Languages);
- Literacy/Home Language Grades 1 to 6 (in all 11 official Languages);
- Mathematics Grades 1 to 3 (in all 11 official Languages);
- Mathematics Grades 4 to 9 (in Afrikaans and English);
- Life Skills Grades 1 to 3 (in all 11 official Languages); and
- Grades 1 to 6 English First Additional Language.

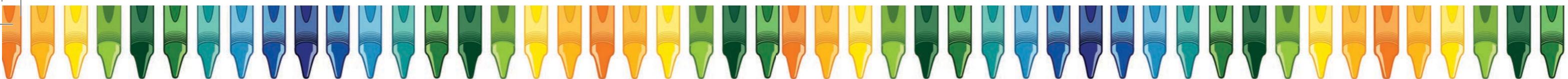
Dzina:

Kilasi:

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Zwi re ngomu

Themo ya 3 Siałari

- 33 Fhethu hu sa tambiwi hone 2
- 34 Fhethu hu sa tambiwi hone 4
- 35 U namela thekhisi na zwidimela muthu o tsireledzea 6
- Tsireledzo ya vhathu – Tswayo
dzi no ri kaidzela khombo 7
- 36 Tshikafhadzo: Ndi mini? 8
- Tshaka dzo fhambananaho
dza tshikafhadzo 10
- 38 Mvelelo dza tshikafhadzo 12
- Mañwe hafhu nga tshikafhadzo 13
- 39 Kutshilele kwa vhathu vha kalekale... 14
- 40 Kutshilele kwa vhathu kalekale 16
- 41 Zwo vha zwi tshi takadza u
vha rwanwa zwiла kale? 18
- 42 Thulusi na zwishumiswa 20
- Zwiෂwe hafhu nga kuitele
kwa zwithu kale 22
- 44 U badeleta zwithu 24
- 45 Tshikhali - liphasi nga lito li
re tshikhali 26
- Pulanete na Sisiteme ya Duvha nga
huswi 27
- 46 Naledzi 28
- Thelesikoupu 29
- 47 Vhaendatshikhali 30
- Dzisathelaithi 31
- 48 Mađuvha a tshipentshela 32

Themo ya 4 Siałari

- 49 Zwimela – zwine ra wana khazwo 34
- 50 Zwimela – u bva kha mphwe u
ya kha swigiri 36
- 51 Zwine liphasi (shango) ja ri nea 38
- 52 Liphasi – U bva kha vumba u ya
kha tshidina 40
- 53 Zwiwo na zwine ra tea u ita:
midalo 42
- 54 Mulilo 44
- 55 Phenyo (nđadzi) 46
- 56 Mvula ya mađumbu na mimuya
ya maanda 48
- 57 Midzinginyo 50
- 58 Zwipuka zwine zwa ri thusa:
marangaphanda 52
- 59 Zwipuka zwine zwa ri fha zwiliwa
kana zwiambaro: notshi 54
- 60 Zwipuka zwine zwa ri fha zwiliwa
kana zwiambaro: khuhu 56
- 61 Zwipuka zwine zwa ri fha zwiliwa
kana zwiambaro: kholomo 58
- 62 Zwipuka zwine zwa ri fha zwiliwa
kana zwiambaro: nngu 60
- 63 Zwipuka zwi no ri shumela: mmbwa.. 62
- 64 Zwipuka zwi no ri shumela: donngi.... 64

Vho Angie Motshekga
Minista wa Muhasho
wa Pfunzo ya Muteo

Vho Enver Surty
Mthusaminista wa
Pfunzo ya Muteo

Bugu idzi dzo īwalelwa vhana vha Afrika Tshipembe, mushumo
wa hone wo rangiwa phanda nga Minista wa Pfunzo ya Muteo,
Vho Angie Motshekga na Mthusaminista wa Pfunzo ya Muteo,
Vho Enver Surty.

Bugu dza mishumo dza Rainbow ndi tshipida tsha zwe Muhasho
wa Pfunzo ya Muteo wa ita zwa u khwiñisa vhukoni ha vhagudi
vha Afrika Tshipembe vha gireidi dza rathi dza u ranga. Sa
tshiñwe tsha zwithu zwiħulwane zwa Pulanetshumisi ya
Muvhuso, thandela iyi yo konadzea nge ya lambedzwa lu sa
vhudzisiwi nga Muhasho wa Gwama ja Lushaka.

Hezwi zwo ita uri Muhasho u kone u bveledza bugu idzi, dzi kha
nyambo dzothe dza tshiofisi, dzi tshi waniwa mahala.

Ri na fulufhelo ja uri bugu idzi dzi do thusa vhadededzi
(vhagudisi) mushumoni wavho wa u funza wa duvha īiñwe
na īiñwe khathihi na u vha na vhuñanzi uri vha khunyeledze
kharikhuñamu yothe. Ro ita nga vhuronwane uri ri sumbedze ndila
vhadededzi kha nyito nge ra shumisa aikhoni dzi no sumbedza uri
mugudi u tea u ita zwifhio.

Ri na fulufhelo li no bva li mbiluni uri vhana vha do diphinä
u shumisa bugu idzi zwenezwi vha tshi khou aluwa na u guda,
khathihi na uri na vhonevho, sa mudededzi, vha do diphinä na
vhana avha.

Ri ri kha vhone na vhagudi vhavho, ngavhe zwi tshi vha nakela
musi vha tshi shumisa bugu idzi. Zwi pfumbe.

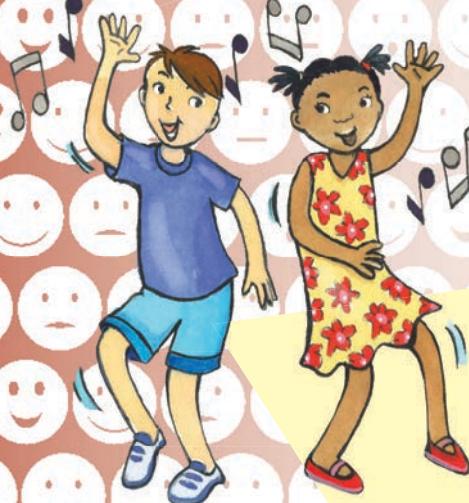

Published by the Department of Basic Education
222 Struben Street
Pretoria
South Africa
© Department of Basic Education
Ninth edition 2019

ISBN 978-1-4315-0294-3

The Department of Basic Education has made every effort to trace copyright
holders but if any have been inadvertently overlooked the Department will be
pleased to make the necessary arrangements at the first opportunity.
This book may not be sold.

Gireidi ya 3

Zwikili zwa Vhutshilo
nga **TSHIVENDA**
Bugu ya 2

Heyi bugu ndi ya:

Fhethu hu sa tambiwi hone

Kha ri nwale

Ni pfa no t̄anganedzwa fhethu ho tsireledzeaho sa kīlasirumuni ya vhoiwe. Ndi fhethu hune na pfa ni tshi nga vhuyeleta tshifhinga tshiñwe na tshiñwe. A hu na ane a nga ni vhaisa kana a ni huvhadza.

Fhethu hune vhatu vha pfa vho tsireledzea ndi afho hune muthu muñwe na muñwe a pfa o t̄anganedzwa. A hu na ane a do vhaiswa kana a huvhadzwa.

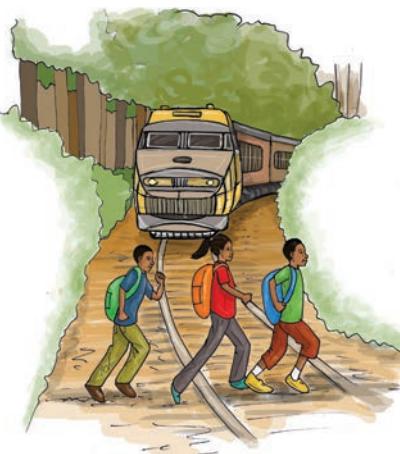
"Tsireledzo ya vhatu" zwi vha zwi tshi khou amba uri muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u vha fhethu ho tsireledzeaho hune muñwe na muñwe a tendelwa u hu ya, sa zwidimelani, thekhisini na dzibitshini.

Kha ri ambe

Lavhelesani zwifanyiso ni ambe ngazwo na khonani yanu.

Ambani na khonani yanu uri ndi nga mini u tambela fhethu afha hu songo tsireledzeaho zwi na khombo ngomu.

Deithi:

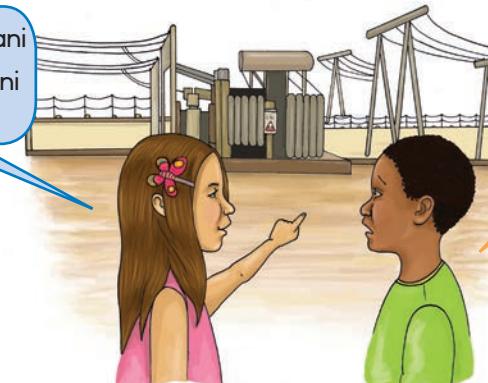

Kha ri nwale

Munwe na munwe wa vhana vha re kha tshanda tsha u ja tshifanyisoni tshinwe na tshirwe u tea u dikhetela u ita zwithu. Vha thuseni vha dadze mapulo avho a mafhungo.

Hee wa hashu, tevhelani bola! Ni khou ofha mini zwino?

Ebo, ndi nga si ye, ndi nga kha di

Hee wa hashu, thetshelani nyana! A zwi dini, mani. Ni khou shavha mini?

Nne ndi nga si thetshele, ndi nga kha di

Kha ri ambe

Ambani nga mbudziso idzi ni kilasini.

- Ndi zwithu zwifhio zwi re na khombo zwine zwa nga wanala daledalen?
- Ndi nga mini vhana vha tshi pfana na u tamba dumbani?
- Ndi vhutshilo ha vhonnyi hune ha nga vha khomboni nge vhana vha tambela badani yo dalesaho zwiendedzi?
- Ndi tswayo dzifhio dzi no ri hanisa u tambela tshiporoni?
- Khombo dza zwiludi zwi no nga pharafeni ndi dzifhio?

Kha ri wale

Nangani tshithihi tsha zwifanyiso zwi re kha siatari ja 2 hafhu ni nwale phindulo dza mbudziso idzi.

- Tshifanyiso itshi tshi ni vhudza mini?
- Ni zwi divha nga mini uri afho fhethu a hu tambelwi hone?

Fhethu hu sa tambiwi hone

Kha ri nwale

Lavhelesani zwifanyiso. Zwino nangani nthihi ya t̄hohwana idzi ni i nwale nga fhasi ha tshifanyiso tshiñwe na tshiñwe:

Zwanda zwa munna zwi nga ḥanga khavhu nga nthani ha pharafeni.

Nwana a nga kha di lovha nge a nwa mulimo.

Vhana vha nga kha di fa nga tshipfundamuya – vha sa koni u fema.

Ri songo shumisa mudagasi tsini na madi.

Madi a no khou vhila na tshitimu zwi

nga fhisa nwana.

T̄hohwana: _____

T̄hohwana: _____

T̄hohwana: _____

T̄hohwana: _____

T̄hohwana: _____

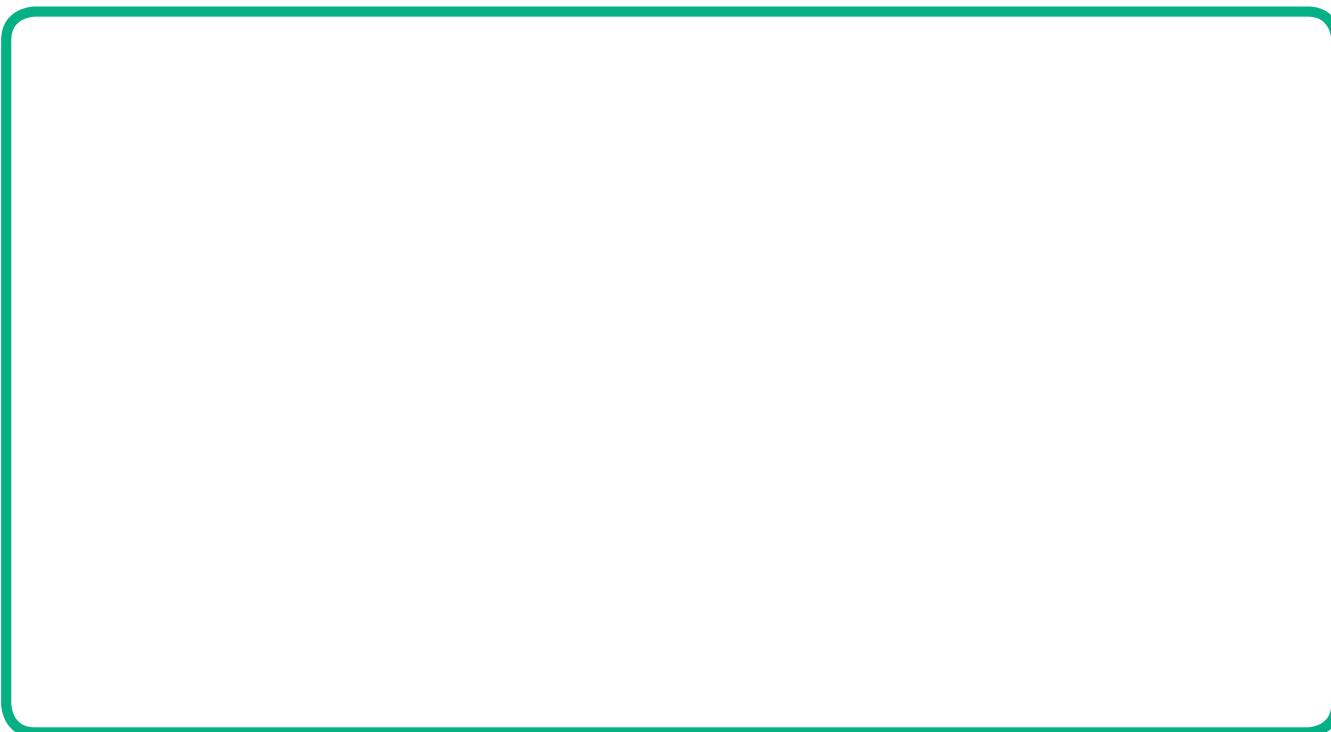
T̄hohwana: _____

Deithi:

Kha ri ite nyito

Olani tshifanyiso tsha inwi na khonani dzanu ni tshi khou tama phakhani no tsireledzea. Ni do vha ni tshi khou tama mini? Elekanyani nga tsumbo ya musi ni tshi khou dembetita madembetitini. Thomani nga u ita lupenndelo lwa tshiketshe tshanu ni tshi shumisa pene ya khokhi kana penisela. Ni kone u khalara ni tshi shumisa dziphasitele kana khirayoni.

Kha ri tharamuwe

Kha ri dudele: Tshimbidzani zwipiда zwo fhambananaho zwa muvhili wañu nga tshifhinga tshithihi. Sa tsumbo, monisani khundu na zwinungo zwa zwanda khathihi kana mahaða na zwinungo zwa milenzhe khathihi.

Nyito khulwane: U balantsa (dadamala)

- Nangavhedzani nga zwikunwe ni kone u tshimbila nga zwirethe.
- Kokovhani nga zwanda na magona.
- Dadamalani ni tshi thengathenga, ni tshi tshimbila ni tshi ya phanda na murahu kha thambo i re fhasi. Zwi lingedzeni hafhu no bonya maþo.
- Imani nga zwanda, ni ime nga thoho na milavhuwo.

Kha ri femuluwe: Tharamuwani nga zwiñuku nga zwiñuku. Arali zwi tshi konadzea, kha hu shumiswe muzika u no ongolowa na u luludzela.

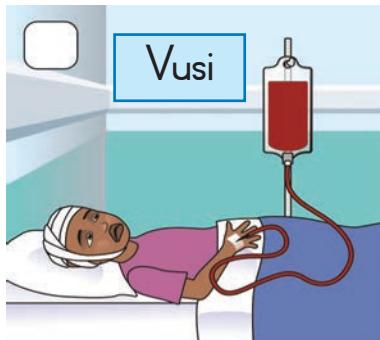
U namela thekhisi na zwidimela muthu o tsireledzea

Themo ya 3 - Vhege dza 2

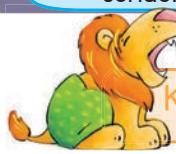

Kha ri ite nyito

Nomborani zwifanyiso zwi no amba nga zwa zwa bvelela kha Vusi zwi tshi tehekana nga ngona.

Hee, mukegulu, hu tshee na vhudzulo. Kha vha do sendela vhone!

Kha ri ambe

Lavhelesani zwifanyiso zwa Vusi hafhu ni ambe ngazwo na khonani yanu.

- Ndi nnyi we a vhanga khombo iyi?
- Vusi na mme awe vho vha vha tshi nga vha vho ita mini?

Lavhelesani zwifanyiso zwi tevhelaho ni ambe ngazwo na khonani yanu. Avha vhatu vha khou ita zwifhio zwe khakheaho?

Kha ri nwale

Nwalani khephusheni ya tshifanyiso tshiñwe na tshiñwe ni tshi bula uri ndi zwifhio zwine vhanameli avha vha si teai u ita.

Deithi:

Tsireledzo ya vhathu – Tswayo dzi no ri kaidzela khombo

Kha ri vhale

Tswayo dza magondoni (badani) na zwiporoni

dzo vhetshelwa u ri tsireledza. Dzi ri kaidzela khombo. Tswayo dza u kaidza badani dzi anzela u vha na mutalo mutswuku u no mona nadzo. Idzi dzinwe tswayo dzi ri vhudza uri ri tea u difara nga ndilade musi ri badani kana dzi a ri tsivhudza.

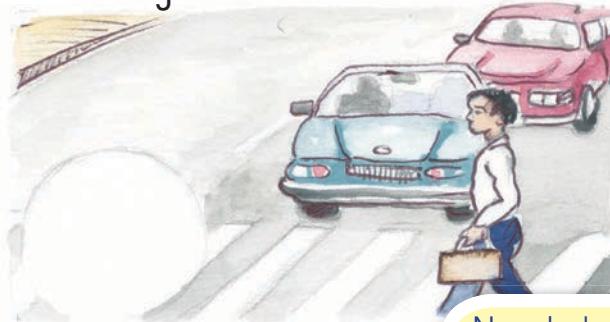
Kha ri ite nyito

Uposa zwithu nnda musi muthu e tshidimelani tshi no khou tshimbila zwi vhangela vhathu na zwipuka zwi re nnda khombo. Itani luswayo lu no amba uri vhathu vha re tshidimelani vha songo posa zwithu nnda nga mafisitere.

Kha ri ite nyito

Lavhelesani zwifanyiso izwi ni ole luswayo lwo teaho.

Ni sumbedze mudededzi wanu musi no no fhedza.

Tshikafhadzo: Ndi mini?

Vhege dza 3 - Themo ya 3 - Vhege dza 3

Kha ri ambe

Lavhelesani tshifanyiso ni ambe ngatsho na khonani yanu. Tshifanyisoni itshi hu na tshiñwe tshithu tshe na vhuya na tshi vhone kale? Ndi zwithu zwifhio zwe khakheaho kana zwivhi zwine na zwi vhone tshifanyisoni itshi? Ndi nga mini zwe khakhea?

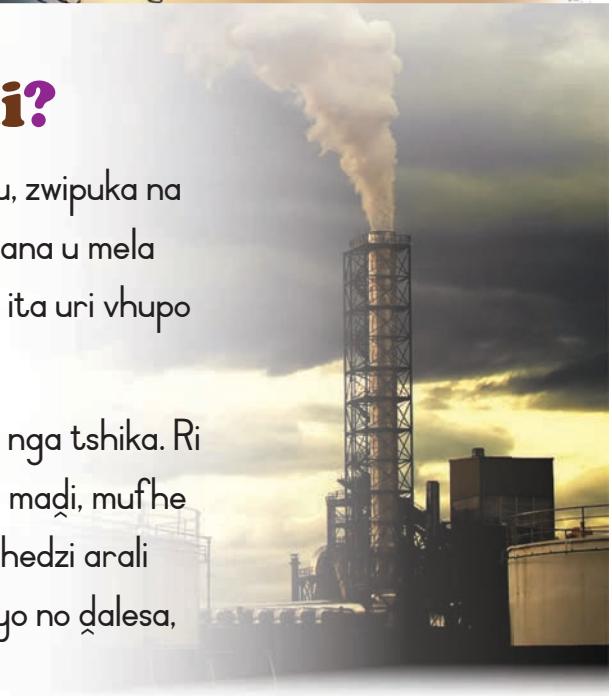

Kha ri vhale

Tshikafhadzo ndi mini?

Tshikafhadzo ine ra ita i dovha ya vhaisa riñe vhathe, zwipuka na zwimela. Ri a farwa nga malwadze, zwimela zwa vho hana u mela kana zwa fa. Zwiñwe hafhu ndi zwauri tshikafhadzo i ita uri vhupo hu vhonale hu songo naka.

Tshikafhadzo i bvelela musi ri tshi dadza lifhasi lashu nga tshika. Ri tshikafhadza mufhe wa lifhasi, mađi na mavu. Muya, mađi, mufhe na duvha zwi a thusa kha u kunakisa tshikafhadzo. Fhedzi arali tshikafhadzo ya vha yo no kalula nge tshika ya vha yo no dalesa, lifhasi li vho balelwa u i shandukisa.

Deithi:

Kha ri ite nyito

Shumanि nga zwigwada zwa vhaṭanuvhaṭanu.

Mudededzi waṇu vha ḋo ḅea tshigwada tshiñwe na tshiñwe fhethu hatsho ha u shumela. Mirado miṇa ya thimu i tea u wana tsumbo dza tshikafhadzo henefho dzharatani ya tshikolo. Murado wa vhuṭanu ndi wa u rekhoda tshithu (tshiteňwa) tshiñwe na tshiñwe tshine thimu ya tshi wana. Mudededzi waṇu vha ḋo ḅea murekhodi mutevhe une khawo a tea u ita thiki (✓) tsini na tshithu (tshiteňwa) tshiñwe na tshiñwe tshine na tshi wana. Musi no no fhedza mushumo uyu, mudededzi waṇu vha ḋo ita manweledzo (samari) a zwe na zwi wana. Dzharata ya tshikolo tshanu i na mutakalo?

Nielelwe u ṭamba zwanda musi no no fhedza.

Kha ri ᱥwale

Nwalani malatwa maṭanu e na a wana u mona na tshikolo.

I.	
2.	
3.	
4.	
5.	

Afho kha mutevhe itani thiki (✓) tsini na malatwa ane a nga vusuludzwa. Afho kha mutevhe itani (✗) tsini na malatwa ane a nga dina zwifuwu zwa dzibulasini.

Kha ri ambe

Shumanि nga zwigwada zwa vhatu vha sumbe.

Ni khou ḋo tamba matambwa ni zwithu zwe fhambananaho: liphasi, madi, mavu, muya, tshimela, tshipuka na muthu. Vhatambi vha rathi vha u thoma vha tea u vhudza uyu muthu uri tshikafhadzo i khou vha vhaisa nga mini. Muthu u tea u fhindula muñwe na muñwe wa avha vhatambi. Nothe no ṭangana ni tea u tshea uri thaidzo idzi dzi nga tandululwa nga ndilade. Arali ni na fulufhelo kha litambwa la vhoiwe, ni nga kha di humbela mudededzi uri ni li tambele kilasi yothe.

Teacher:
Sign:
Date:

Kha ri vhole

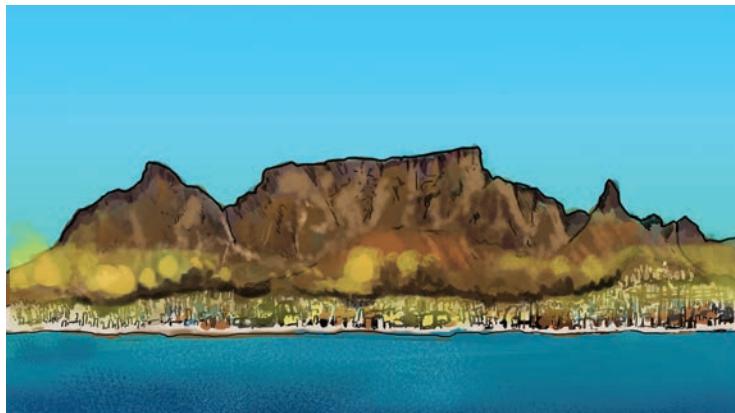
Tshaka dzo fhambananaho dza tshikafhadzo

Tshikafhadzo ya mufhe

Musi ri tshi tshikaf'hadza muf'he ri vha ri tshi khou u shela milimo (phoizeni). Ri ita ngauri musi ri tshi vhasa malasha, dizili, pitirolo, gese na khuni nga ndila yo kalulaho. Mutsi wa izwi zwivhaswa u na gese dzi si na mutakalo ngomu, dzine dza dzhena mufheni.

Mufhe u dovha wa tshikafhadzwa nga buse, muṭavha, muora, vhutsi na muvula. Miri i thusa kha u bvisa gese dzi re na milimo kha mufhe ha dzhena okhisidzheni i re na mutakalo ngomu. Arali ra nga remesa miri minzhi, gese ya mulimo i dzula i mufheni nahone ha vho tou dzhena okhisidzheni ṭhukhuthukhu.

Ri tea u fema maya wo kunaho uri ri dzule ri na mutakalo. U fema maya wo tshikafhadzwaho zwi ri vhangela malwadze a mikulo na mafhafhu. Hu na huṇwe fhethu shangoni hune vhatku vha tea u ambara dzimasiki dza ninga na milomo musi vha tshi bvela nn̄da, ngauri mufhe wo tshikafhadzwa nga maanda lune a u femei.

Tshikafhadzo khulwane Cape Town ndi ya mimodoro, mamaga na zwivhaswa zwi no vhaswa miđini.

Tshikafhadzo ya mufhe i dovha hafhu ya tshinyadza ozouni ine ya tsireledza L̄ifhasi kha masana a no tshinyadza a no bva ḫuvhani. Arali kha mufhe ha ḫalesa esidi ine ya nga bva i mamagani, zwi nga vhangamvula ya esidi, ine ya vhulaha zwimela ya tshinyadza zwifhaṭo.

Deithi:

Tshikafhadzo ya mavu

Tshikafhadzo ya mavu i bvelela musi ho dalesa milimo mavuni. Tshikafhadzo ya mavu i dovha hafhu ya bva i mamagani na migodini. Malatwa a no bva midini yashu, zwikoloni, zwibadela na dzofisini a fukedzwa madaledaleni a milindi. Malatwa aya a tshikafhadza mavu. Tshikafhadzo ya mavu i shela mulimo zwiliwani zwine zwa liwa nga vhathe na zwipuka.

Tshikafhadzo ya madi

Tshikafhadzo ya madi i ita uri madi a ngomu mavuni na a re milamboni, maishani na madamuni a dzhenwe nga milimo. Hezwi zwi itea musi limaga li tshi bommbela madi a re na tshika ngomu mulamboni u re na madi o kunaho. Zwi dovha hafhu zwa bvelela musi milonga ya tshamphugane a tshi dzhena maishani, madamuni, kana thavhela dza madaledale o fukedzwaho dzi tshi tahela kha madi a ngomu mavuni. Madi o tshikafhadzwaho a a lwadza vhathe a dovha a vhulaha na khovhe na zwiñwe zwipuka. Zwimela zwi re tsini na madi o raloho na zwone zwi a fa.

Teacher:
Sign:
Date:

Tshikafhadzo nga phoso

Tshikafhadzo nga phoso i vhangwa nga zwiendedzi zwiñwane zwi no nga malori khathihi na nga mimodoro na thekhisi dzi no dzulela u lidza bele, mitshini ya mamagani, muzika u no dzingisa ndevhe khathihi na nga mitshini ya hune ha khou fhatiwa hone zwifhañó na dzibada. Phoso yo kalulaho i nga ni dzingisa ndevhe.

Mvelelo dza tshikafhadzo

Themo ya 3 - Vhege dza 4

Kha ri ambe

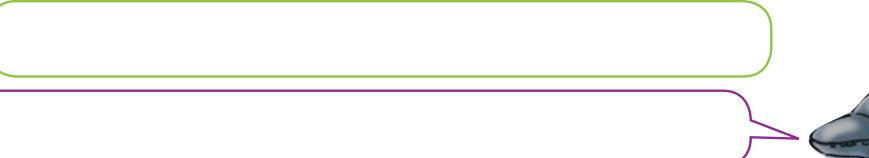
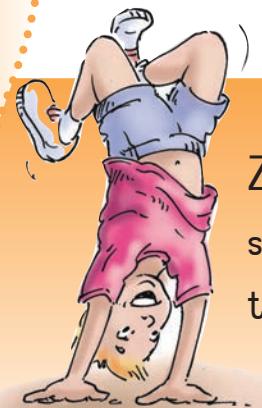
Lavhelesani tshifanyiso itshi ni ambe ngatsho na khonani yanu.

Kha ri nwale

Avha vhathu na zwipuka vha nga amba mini malugana na tshikafhadzo?
Fhedzisani fhungo linwe na linwe kha a re afho fhasi.

"Tshikafhadzo a yo ngo luga vhatshiloni hanga ngauri..."

Kha ri tharamuwe

Zwino wanani hupu ine na do tamba ngayo. Inwi na khonani yanu sielisanani ni tshi pfuka hupu iyi, ni thome nga u shumisa milenzhe ni tevhele nga u shumisa zwanda.

Imisani hupu yo sedza nthia musi khonani yanu a tshi khou sera khayo. Tambani nga u tou sielisana. Ni ite na u sendamisa hupu u itela uri zwi kondé u sera.

Deithi:

Maňwe hafhu nga tshikafhadzo

Kha ri ite nyito

Ngei murahu no lavhelesa mafhungo la tshikafhadzo u mona na tshikolo tshanu. Arali ni songo swika he na dobelä/kumba malatwa ayo, zwi iteni zwino. Mudededzi wanu vha do ni fha mapulasičiki na magilavu a pułasitiki a u tsireledza zwanda zwanu.

Shumisani zwivhumbeo zwa dzhometiri ni dizaine mupendelo wa phositaraya.

Rerani na khonani yanu nga ndila dzi tevhelaho dza u dizaina phositar:

- u konanya mivhala
- ndinganyiso
- dodombedzo
- edanya

Teacher: _____
Sign: _____
Date: _____

39

Kutshilele kwa vhatu vha kalekale

Themo ya 3 - Vhege dza 5

Kha ri ambe

Zwithu zwine ra ita na uri ri zwi
ita nga ndilade zwi a shanduka
tshifhinga tshi tshi ya. Lavhelesani
zwifanyiso izwi.

Kha ri vhale

Kalekale vhatu vho vha
vha tshi dzula tsini na zwithu
zwine vha zwi lila, tsumbo ndi
ya zwi^liwa na madi. Namusi,
naho ri tshi lila zwithu zwi no
fana na zwa vha kale, zwi a
leluwa u wana zwi^liwa, madi
na mudagasi nga nthani ha
thekhinolodzhi.

Ambani na khonani yanu nga zwe zwa
shanduka. Ni nga sedzavho na mishumo ye
vhatu vha re tshifanyisoni itshi vha vha vha
tshi ita, he vha vha vha tshi shuma hone na
lushaka lwa zwiambaro zwe vha vha vha tshi
ambara. Ni vhona u nga vho vha vha tshi shuma
vhukule vhungafhani na mahaya avho? Ni
vhona u nga vho vha vha tshi la zwi^liwa de? Vho
vha vha tshi ya nga mini mushumoni?
Zwino lavhelesani tshifanyiso tshi re kha tsha
monde ni ambe nga mbudziso dzi re afho nthha.
Zwino lavhelesani zwila zwi^lwe zwifanyiso. Izwi
zwithu zwo^lhe zwo shanduka nga ndilade?

Kha ri riwale

Deithi:

Mutalotshifhinga khoyu une na do u shumisa musi ni tshi guda zwinzhi nga kutshilelele kwa vhathu vha kalekale.

Miñwahani ya
miliyoni dza 15 000
yo fhiraho:
Hu vhumbiwa Liphasi
(shango)

Miñwahani ya miliyoni
dza 2.5 yo fhiraho:
Zwivhumbwa zwi no
fana na vhathu zwa u
tou thoma

Miñwahani ya
100 000 yo
firaho: Vhathu
vha u tou thoma

Miñwahani ya 2015:
U thoma ha Tshifhinga Tsha
Murena Yesu

Miñwahani ya 40 000
yo fhiraho:
Vharwa (VhaSan)

Nga 1814
Nzhini ya tshitimu ya u thoma

Nga 1652
Vhathu vha Yuropa
vha swika Afrika
Tshipembe

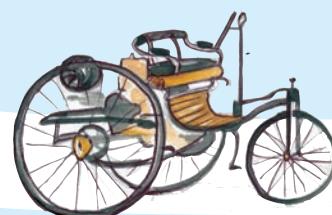
Nga 1200
U aluwa ha Mapungubwe
ngei Limpopo

Nga 1876
Hu tumbulwa lutingo
lwa musalauno

Nga 1879
Hu tumbulwa mbone
dza mudagasi

Nga 1885
Modoro wa musalauno wa
u tou thoma

Nga 1895
Radio ya u tou
thoma

Nga 1903
Bufho la u tou
thoma

20 ____
U bebwa hanu
Vho Nelson Mandela vha
vha muphuresidennde
washu

Nga 1975
U thoma ha
khomphiyuthavhunze

Nga 1973
Selefounu ya u tou
thoma

Nga 1969
Vhathu vha u
thoma nwedzini

Kutshilele kwa vhatu kalekale

Themo ya 3 - Vhege dza 5

Kha ri nwale

Zwino dzhenisani madzina na deithi dza mabebo a vhabebi vhanu na vhomakhulu kha uyu muri wa muta

Dzina la makhulutshinna:

Dzina la makhulutshisadzi:

Dzina la khotsi:

Dzina la mme:

Dzina langa:

Dzina la makhulutshinna:

Dzina la makhulutshisadzi:

Vhudzisani vhabebi vhanu mbudziso thanu nga vhomakhulukuku wanu. Shumisani maipfi a tevhelaho kha mbudziso dzanu: **lini, ngafhi, mini, ngani na hani.**

Kha ri vhole

Vhangudi vha tshikolo tsha doroboni ya Karoo ya Graaff-Reinet vho ramba Vho Johannes Maart uri vha de vha vha anetshelo mafhungo. Tshi $\ddot{\text{c}}$ ori tsha hone khetshi:

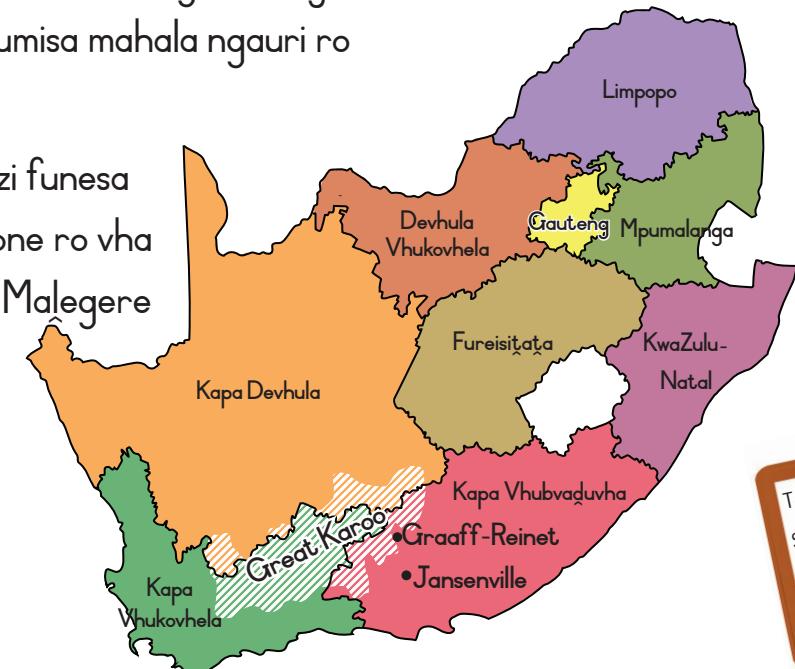
Ndo bebwa nga $\ddot{\text{l}}$ a 7 $\ddot{\text{l}}$ a Fulwana 1922 bulasini i re Karoo i no pfi Gannaslaagte. Khotsi anga vho vha vha tshi shuma bulasini ngeno mme anga vho vha vha tshi shuma nduni (khishini) ya henef'ho bulasini. Lavhu $\ddot{\text{t}}$ anu $\ddot{\text{l}}$ inwe na $\ddot{\text{l}}$ inwe ro vha ri tshi phakha $\ddot{\text{n}}$ ama i no bva kha rabulasi, ye ra vha ri tshi bika nga Mugivhela na Swondaha. Ro vha ri si na firidzhi ya u i rothodza. Zwino vhege yo $\ddot{\text{t}}$ he ro vha ri tshi vha ri si na tshisevho tsha $\ddot{\text{n}}$ ama. Tshi $\ddot{\text{n}}$ we tshifhinga ro vha ri tshi wana $\ddot{\text{n}}$ ama yo linganaho lune ra kona u ita mukoki (belit $\ddot{\text{o}}$ ro) nga maanda musi rabulasi o thuntsha tholo (kudu) kana tsepe. Ro vha ri tshi tshilesa nga mavhele e ra vha ri tshi ita vhukhopfu ngao ra bika vhuswa kana ra a tanganyisa na $\ddot{\text{n}}$ awa ra ita tshidzimba tshi no pfi umngqu $\ddot{\text{s}}$ ho. Khotsi anga vho vha vha tshi $\ddot{\text{n}}$ ewa fulauru ya vhurotho ya madzhoro ye ya vha i tshi bva tshigayoni Jansenville. Mme anga vho vha vha tshi $\ddot{\text{d}}$ ine a tshifhinga vha baka vhurotho nga bodo ya tsimbi i sa lemeli zwone, vha tshi shumisa mahala ngauri ro vha ri si na tshi $\ddot{\text{c}}$ ofu.

Kana vha baka khethe dzine nda dzi funesa dzo tou gotshiwaho. Khekhe dza hone ro vha ri tshi dzi $\ddot{\text{l}}$ a nga sirapu ya madoro. Malegere ashu ho vha hu $\ddot{\text{n}}$ onzhe dza miunga (miri ya mipfa mitshena).

Deithi:

Tsivhudzo ya mudededzi:
Arali mudededzi wanu vha tshi khou balelwa u ramba muthu uri a de kilasini ya vhoiwe, ni nga shumisa tshi $\ddot{\text{c}}$ ori tsha Vho Johannes Maart.

Teacher:
Sign:
Date:

41

Zwo vha zwi tshi takadza u vha ነwana zwila kale?

Themo ya 3 - Vhege dza 6

Kha ri nwale

Lavhelesani tshirinwe na tshirinwe tsha zwifanyiso ni bule uri ndi tsha zwino kana ndi tsha kale naa. ነwalani "Musalauno" (kha zwino) kana "Musalaula" (kha kale) nga fhasi ha tshifanyiso. Zwino khalaran i tshibogisi tsha "Tshilala" tshi re nga fhasi ha tshifanyiso tshi no khou sumbedza tshithu tsha kale tshi no takadzes. Shumisani muvhala une na u funesa.

Kha ri ite nyito

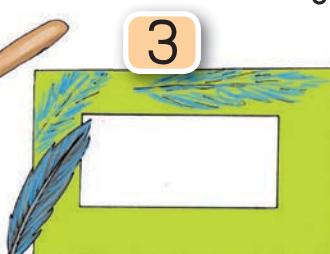
Itani fureme ya tshifanyiso.

Hu na ndila nnzhi dzine ra nga kona u vhulunga ngadzo zwithu zwavhudzi zwi re zwa kale.

Nitea u vha na:

- Gwati la khadibodo la muvhala.
- Mihwenga mivhili ya bammbiri la khadibodo li re na muvhala.
- Matheria la wo fhambananaho wo vusuludzwaho une na do u shumisa kha u ita dziphetheni, tsumbo, nzhara yo fhelaho ya harani, tshithivho tsha khokho, muthenga na zwithivho zwo fhambananaho kana zwivalo.

1. Gerani tshikwea kana rekithiengle kha khadibodo u itela u ita fureme ya tshifanyiso.

2. Penndani nga fhasi (tshiraho) ha tshithu tshine na khou ṭodou tshi shumisa kha u ita phetheni yanu.

3. Khavhisani fureme yanu nga u ndondomedza, kha khadibodo, lurumbu lwo penndiawho lwa tshithu tshine na khou ṭodou ita.

4. Musi fureme yo no oma, dzenisani tshifanyiso tsha makhulutsisadzi vhanu kana makhulutshinna ni fhe mme kana khotsi yanu sa tshifhiwa.

Kha ri vhale

Vho Maart vha dovha vha dalela tshikolo itshi lwa vhuvhili. Vha isa phanda u anetshela tshitšori tshavho:

Ro vha ri sa ḥangani na vhathe vhanzhi vhañwevho. Mme anga na khotsi anga vho vha vha tshi shumesa nahone awara nnzhi. Ro vha ri tshi dalela vhathe vha dziñwe bulasi nga Swondaha. Tshiñwe tshif hingavho ro vha ri tshi ḥuwa nga goloi ya phulu. Khaladzi anga na khonani dzawe vho vha vha tshi pfana na ita mipopi ya vumba.

Ndo thoma u ambara zwienda ndi na miñwaha ya 12. Khotsi anga vho vha vho zwi ita nga mukumba wa kholomo wo sukiwaho. Ndo pfa ndo takala ngauri ndo vha ndi si tsha ðo vangula mipfa khathihi na u tambula nga "zwikunwe zwe omaho" nga phepho khulu ya mahada nga matsheloni.

Deithi:

Kha ri ambe

Ambani na khonani yanu uri zwe vha zwi tshi takadza naa u vha ñwana zwiña kale.

Zwo vha zwi khwiñe kha u vha ñwana wa musalauno? Ambani uri ngani. Elekanyani nga thulusi na zwishumiswa zwine na vha nazwo ñamusi na uri zwe ri leludzela uri ri kone u ita zwithu nga u ḥavhanya nahone nga ndila i re khwiñe.

Kha ri onyolowe

Itani ndowendewe dzi tevhelaho ni noñhe kana nga vhavhilihavhili (phere).

- U ima nga zwanda
- U ima nga ḥohoho
- U vhumbletshela phanda na murahu
- Tshifindinkodo

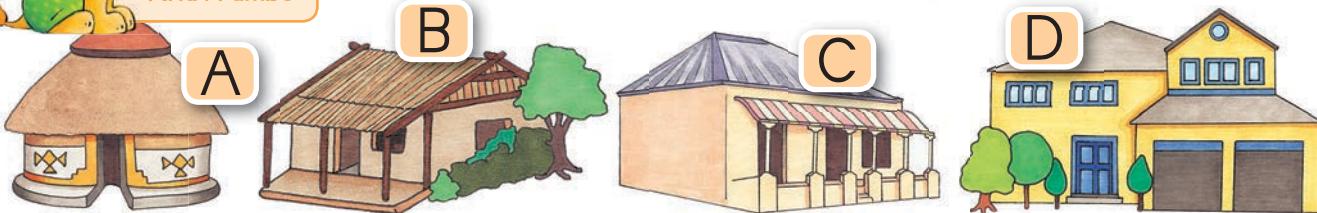
Thulusi na zwishumiswa

Lavhelesani zwifanyiso zwi re kha tshanda tsha monde zwa thulusi dze dza vha dzi tshi shumiswa kalekale. Kha kholomo i re kha tshanda tsha u ja, olani kana ni gere zwifanyiso zwa thulusi dzi no shumiswa musalauno.

Themo ya 3 - Vhege dza 6

Kha ri ambe

Nndu ya miñwahani ya
300 yo fhiraho

Nndu ya miñwahani ya
200 yo fhiraho

Nndu ya miñwahani ya
150 yo fhiraho

Nndu ya musalauno

Nndu idzi dzo shanduka nga ndilade miñwahani yo fhambananaho?

Ndi nga mini dzo shanduka?

Ndi matheriala ifhio ye ya shumiswa kha u fhañta nndu idzi?

Ndi zwithu zwifhio zwine na nga zwi wana ngomu nnduni ya D zwe zwa vha zwi siho nnduni ya A?

Deithi:

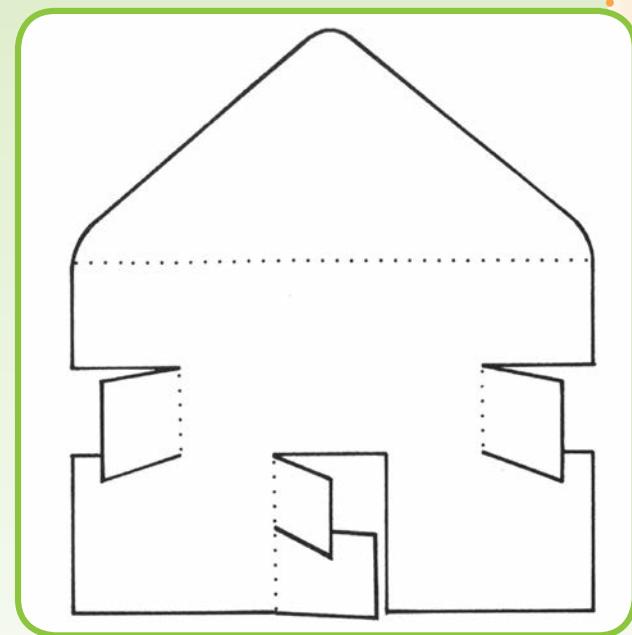
Kha ri ite nyito

No guda uri nndu dzo shandukisa hani na u khwinisiwa miñwahani minzhi. Fhano Afrika Tshipembe hu na nndu dzo khavhiswaho nga makolo, sa nndu dza Mandevhele. Dzi ñivhelwa makolo a re kha mbodo dzadzo a mivhalavhala. Didzhieni, lwa kholekhole, ni Mundevhele zwino ni na mushumo wa u tengula (khavhis) mbondo dza nndu ya hanu ya Tshindevhele.

Ni tea u vha na:

- Bammbiri ja mivhala
- Fulobo tshena
- Tshigero
- Khirayoni
- Gujuu

1. Gerani vothi na mafasitere kha fulobo yanu, sa zwe zwa sumbedzwa kha tsumbo.
2. Petelani murahu mulomo wa fulobo uri u ite thanga.
3. Zwino shumisani phetheni, zwivhumbeo na mitaladzi khathihi na mivhala yo fhambananaho ni tshi khavhis nndu yanu ya fulobo.
4. Humbelani mudededzi wanu vha ni ɬalutshedze uri ndi nga mini zwi na ndeme uri ni shumise zwivhumbeo na phetheni dza dzhiometiri.
5. Nambatedzani nndu yanu kha muhwenga wa bammbiri ja muvhala.
6. Shumisani zwifanyiso zwe na zwi wana kha magazini kha u khavhis u mona na nndu yanu.

Kha ri ɻharamuwe

- Itani u nga ni khou saha basha ja u fhaña nndu zwa kholekhole. Sukumedzani na u kokodza nga tshanda tsha u ja, ni ite ni tshi tshintshela kha tsha monde.
- Imani tsini na phathinara yanu. Hakani tshanda tshañu tsha u ja kha tsha monde tsha muthu a re tsini na inwi. Itani zwa kholekhole zwauri inwi na phathinara yanu ni khou gagamisa saga ja mugayo li no lemela, ni sendamele kha tshanda tsha monde. Ni ite ni tshi tshintsha lurumbu.
- Diteni u nga ni muri, ni imise tshanda tshithihi nt̄ha ha ɻhoho.

Zwiñwe hafhu nga kuitele kwa zwithu kale

Themo ya 3 - Vhege dza 7

Kha ri vhale

Zwino ndi lwa vhuraru Vho Maart vha tshi dalela tshikolo itsi hafhu. Vha na zwinzhi zwine vha tama u dovha vha anetshela:

Wekishopho ya afha bulasini yo vha i na nando ine vhashumi vha i shumisa kha u ita na u lugisa thulusi na zwishumiswa.

Ro vha ri tshi ita zwiporo zwa bere kana rimu dza malinga a goloi (wegoni).

Musi ndi na miñwaha ya fumi, ha wa gomelelo lìhulu. Zwiliwa zwi si tsha wanala. Ro pfa ro takala vhukuma musi we mvula ya na.

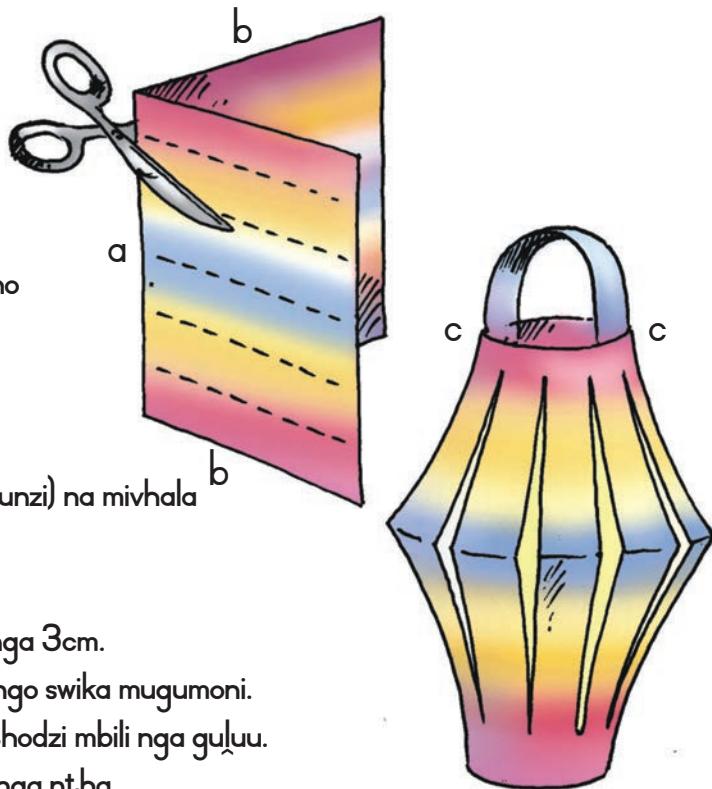
Kha ri ite nyito

Itani ñenzhe
(luvhone) la
tshifhingani
tsha kale.

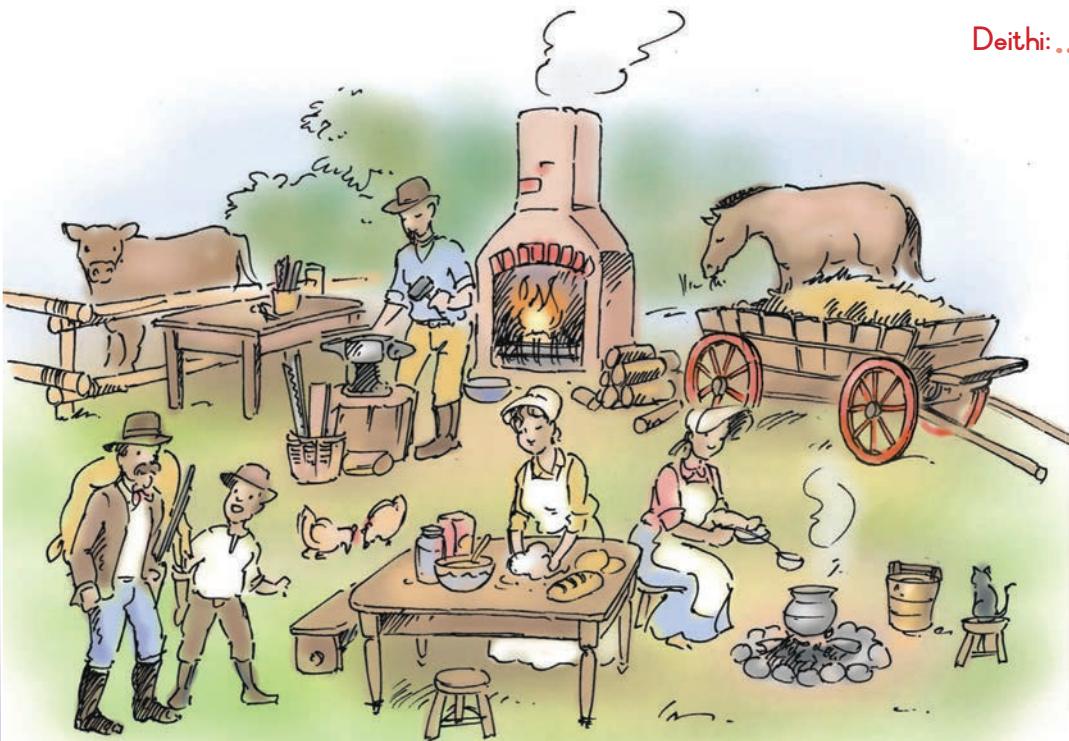
Ni tea u vha na:

- Muhwenga wa bammbiri la tshikwea
- Pennde ya madi ya mivhala yo fhambananaho
- Buratsho ya u ola
- Rula, penisela na tshigero
- Guluu

- I. Khavhisani bammbiri lanu nga mibirimo (mirunzi) na mivhala yo fhambananaho.
2. Petani bammbiri nga vhukati.
3. Talani mitalo kha bammbiri yo thalangana nga 3cm.
4. Gerani ni tshi tevhedza mitalo, fhedzi ni songo swika mugumoni.
5. Petululani bammbiri ni nambatedze meme/thodzi mbili nga guluu.
6. Shumisani lubammbiri kha u ita mukungelo nga ntsha.

Deithi:

Kha ri nwale

thotshi

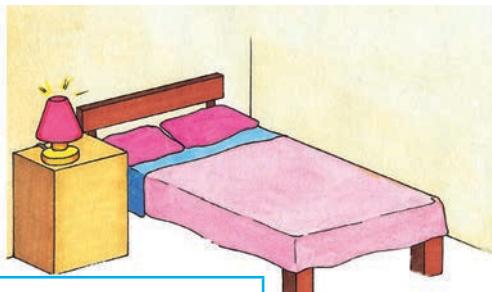
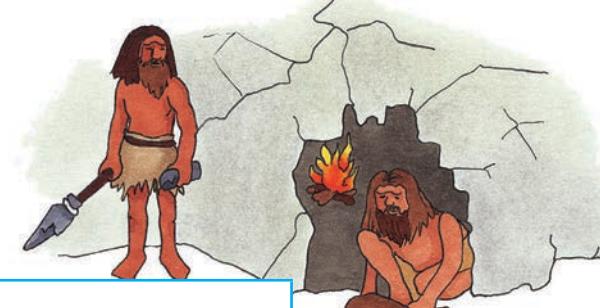
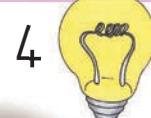
gulupu

khandela

mavhone a phanda a
modoro

Kha ri ambe

Lavhelesani tshifanyiso tsha kutshilele kwa bulasini minwahani ya 200 yo fhiraho. Ambani na khonani yanu nga zwine zwa ni takadza tshifanyisoni itshi. Todani, sa tsumbo, zwiambaro, thulusi na tshaka dla vhuendedzi. Ni tshi fhedza ni talutshedze mudededzi wanu na kilasi nga zwe na rera ngazwo na khonani yanu.

U badelela zwithu

Vhege dza 7

Kha ri nwale

Vhatu vho vha vha tshi renga nga mini zwine vha ṭoda? Shumisani lithihi la maipfi a tevhelaho kha u fhedzisa tshiṭori tsha tshelede tshi re afho fhasi. Ro dzula ro ni ḥea maledere a u thoma uri a ni thuse.

badela	fola	vhulungu	la, maseṭha	badelela
khoini (mangwende)	musuku	u renganya (rengiselana)	mikumba	tshelede ya bammbiri

Themo ya 3 - Vhege dza 7

Kalekale, vhatu vho vha vha sa shumisi kh _____ kana tsh _____ ya b _____ vha tshi b _____ zwithu. Nga hetsho tshifhinga, vho vha vha tshi tou r _____ sa yone ndila u ḥekana thundu. Arali muthu a vha e na f _____ linzhilinzh ngeno a si na zwiliwa zwo linganaho wa u! _____ , o vha a tshi ṭoda muthu ane a nga u fha folula a mu fha zwiliwa. Zwithu zwi no nga sa vh _____ , mun̄o, mik _____ kholomo na fol a zwo vha zwi tshi shumiswa. ga murahu vhatu vha vho thoma u shumisa zwipiда zwa m _____ na mas _____ kha u badelela thundu. Nga murahu ho shumiswa minerala kha u ita zwipiда zwa kh _____. Namusi ri vho shumisa tsh _____ ya b _____ kana garat̄a dza khiredithi musi ri tshi renga zwithu.

Kha ri ṭharamuwe

- Vheani dzihupu fhasi ni tale zwitengeledzi mavuni .
- Musi mudededzi waṇu vha tshi ni vhudza uri ni fhufhe, fhufhelani tshidangani nga milenzhe yothe.
- Musi mudededzi waṇu vha tshi ni vhudza uri ni fhufhe, fhufhelani nn̄da ha tshidanga nga mulenzhe muthihi.
- Tambani openi. Shumisani tshoko kha u ola zwitendeledzi na zwikwea fhasi.

Deithi:

Vho Maart vho t̄aphudza tshitoori tshavho nga hei ndila musi vha tshi endela tshikolo lwa u f'hedzisela:

Zwino vhunga ndo no notha ndi tshi khou tshila vhutshilo vhu sa dini f'hano doroboni ya Graaff-Reinet, ndi a kona u elekanya zwa ngei murahu zwa vhutshilo vhu no kondā f'hedzi hu havhudī. Zwe zwa nkondela ndi a zwi hangwa.

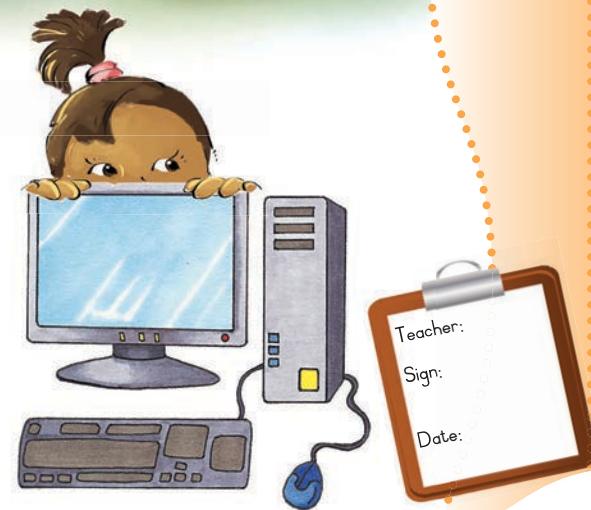
Zwithu zwinzhi zwe no shanduka zwino – hu na mudagasi wa Escom, nahone muñwe na muñwe u na selefounu, ila nndu ya kale yo vusuludzwa lune ya vho nga ya doroboni.

Fhedzi zwithu zwinzhi zwi kha di vha zwe rala. Nngu dzi kha di fana na kale na nga u lila nahone madekwana mariwe na mariwe hu na mushumi a no hwala mafhi a tshi bva shedeni la mafhi a tshi ya khishini nduni. Phunguhwe na thwani (kharakhala) dzi kha di bata nngu.

Sa kilasi, ambani nga zwithu zwine na vhona zwe shanduka u bva tshee na bebiwa.

Zwino ambani nga zwine na vhona zwi tshi nga zwe di dzula zwe ralo miñwahani yothe heyi.

Teacher:
Sign:
Date:

45

Tshikhali - lifhasi nga lito li re tshikhali

Themo ya 3 - Vhege dza 8

Kha ri vhale

Lifhasi ndi bola kana khungulu khulwane ine ra dzula khayo.

Zwo^hhe zwo li tingaho ri ri ndi tshikhali kana denga
(linnda).

Ro thoma fhedzi u kona u vhona lifhasi ri tshikhali kha
miñwaha ya 50 yo fhiraho.

Lavhelesani tshifanyiso tsha lifhasi tshi re kha tshanda tsha
u la. Ni a kona u vhona shango, madanzhe na makole. Ambani
na khonani yanu uri ndi zwipida zwifhio kha tshinepe itshi
zwine zwa sumbedza shango, zwine zwa vha madanzhe na
zwine zwa vha makole.

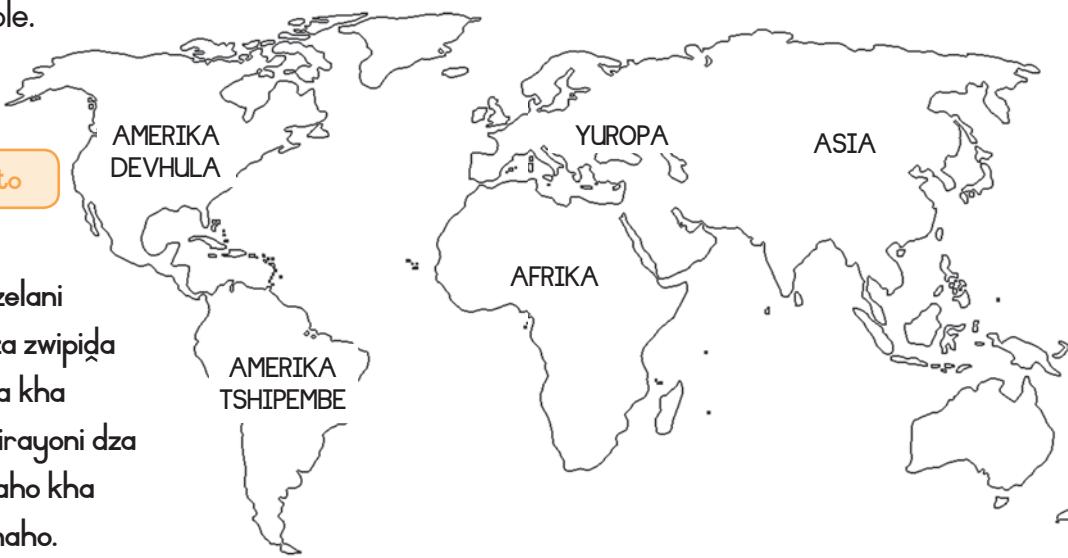

Lifhasi la manakanaka, haya
hashu, li tshi vhonala muthu e
tshikhali.

Kha ri ite nyito

Kha mepe uyu, tevhedzelani
phenndelo dza mepe dza zwipida
zwine na khou zwi vhona kha
tshinepe. Shumisani khirayoni dza
mivhala yo fhambananaho kha
zwipida zwo fhambananaho.

Nwalani madzina a zwipida izwo zwa shango.

Kha ri vhale

Lifhasi lo putelwa nga luvhemba lwa mufhe. Lu vhidzwa u pfi ndi
dzingamufhe. Ni a kona u lu vhona afho kha tshinepe?

Pulanete na Sisiteme ya Duvha nga h̄uswi

Kha ri vhale

Dzingamufhe la lifhasi ndi luvhemba lwo putelaho lifhasi lu re na vhudenya hu no swika 120 km. Na vhuya na sunguvhela nga 120 km ni tshi bva kha lifhasi, ni vha no no vha kha linnda. Ndi henefha hune ra wana hone vhahura vha lifhasi: dzipulanete dzinwevho na naledzi!

Kha ri ambe

Kha linnda a hu na masiari – hu dzula hu vhusiku.
Ambani na khonani yanu uri ndi ngani?

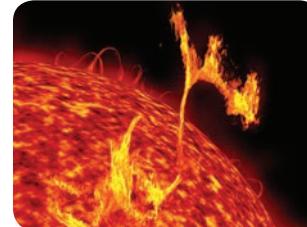

Kha ri vhale

Vhahura vhashu vha tsinitini vhothe vha dzula kha Sisiteme ya Duvha.

Duvha: Ndi bola ya gese ine ya fhiswa nga maandesa.

Ngomungomu ha Duvha hu fhiswa lu kalulaho lune gese dzi a "noka" dza vangana. U "noka" uhu kana fiuzhini i ita uri riñe ri re kha lifhasi ri wane tshedza, vhududo na maanda (fulufulu). Duvha ndi naledzi nahone ndi tshivhindi tsha Sisiteme ya Duvha.

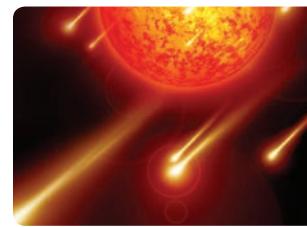
Duvha

Pulanete

Pulanete dza zwidwafu (zwirole)

Mithio

Nwedzi

Pulanete: Hu na pulanete dza malo hu tshi katelwa na Lifhasi.

Pulanete dza zwidwafu (zwirole): Ndi bola kana magenzo a matombo na aisi ane a mona duvha e kulekule nalo. Pluto ndi pulanete ya tshidwafu (tshirole) ine ya nga vha tsumbo ya khwinékhwiné.

Mithio: Aya ndi magenzo a matombo. Musi a tshi kuðana na dzingamufhe lashu a a fhiswa vhukuma. A a swa a ita mitalo i no duga vhusiku makoleni. Zwi pfî ndi "naledzi dzi no thuntsha". Arali a nga wela shangoni a sa athu swa a ñothela, ri ri ndi "mithoraithi"

Nwedzi: Ndi bola i no rothola, yo faho, yo ñalahlo matombo na buse. I mona Lifhasi. Ndi ñukhu kha Lifhasi kana.

Khomethe ndi magenzo mahuluhulu a aisi na gese ane a tshimbila nyendo (obithi) ndapfu a tshi mona na Sisiteme ya Duvha.

Khomethe dzi anzela u sendela tsini na duvha.

Naledzi

Kha ri nwale

Lifhasi li na vhahura vha no mangadza kha sisiteme ya ḫuvha. No guda zwiṭukutuku nga vhariwe vha vhahura vhashu. Ndi vhafhio vhane na nga tama u ḫivhesa ngavho? Nwalani zwe na nanga afho fhasi. Bulani zwitisi zwivhili zwe zwa ita uri ni nange vhahura avho.

Zwe nda nanga:

Zwitisi zwanga zwivhili:

Kha ri vhale

Ra tou vhuya ra fhiria pulanete dza zwidwafu ri vha ro no bva kha Sisiteme ya ḫuvha.

Zwino ro no dzhena ngomungomu ha linnda. Ndi hune ra wana zwi tevhelaho:

Naledzi: Ndi bola dzi no fhisesa dza gese, sa ḫuvha, fhedzi dzi kulekule na riñe. Hu na dzibiliyonu na dzibiliyonu dza ḫaledzi – a ri nga ḫo vuwa ro kona u dzi vhala dzothe. ḫaledzi dzi wanala dzi kha saidzi nnzhi dzo fhambananaho - ḫuvha yashu li na saidzi ya vhukati.

Sisiteme ya ḫuvha yashu ri i vhidza uri ndi linnda kana denga. Linnda ndi tshiñwe na tshiñwe tshine tsha tshila, nahone a ri ḫivhesi zwinzhi ngalo. Ni vhona u nga hu nga vha hu na huñwe fhethu hu no fana na lifhasini (shangoni) afha kha linnda, hune ha vha na vhutshilo?

Kha ri ite nyito

- Thetshelesani luimbo lwa Afrika Tshipembe lu no ḫo tambiwa nga mudededzi wanu.
- Vhatu vhothe vha tshigwada wanani uri ni nga tamba nga luimbo ulu.
- Musi ni kha tshigwada, pfanani ni nwale luimbo lwa muimbimakone wa "repe" ni lu ḫanele kilasi.
- Kha ri tambe

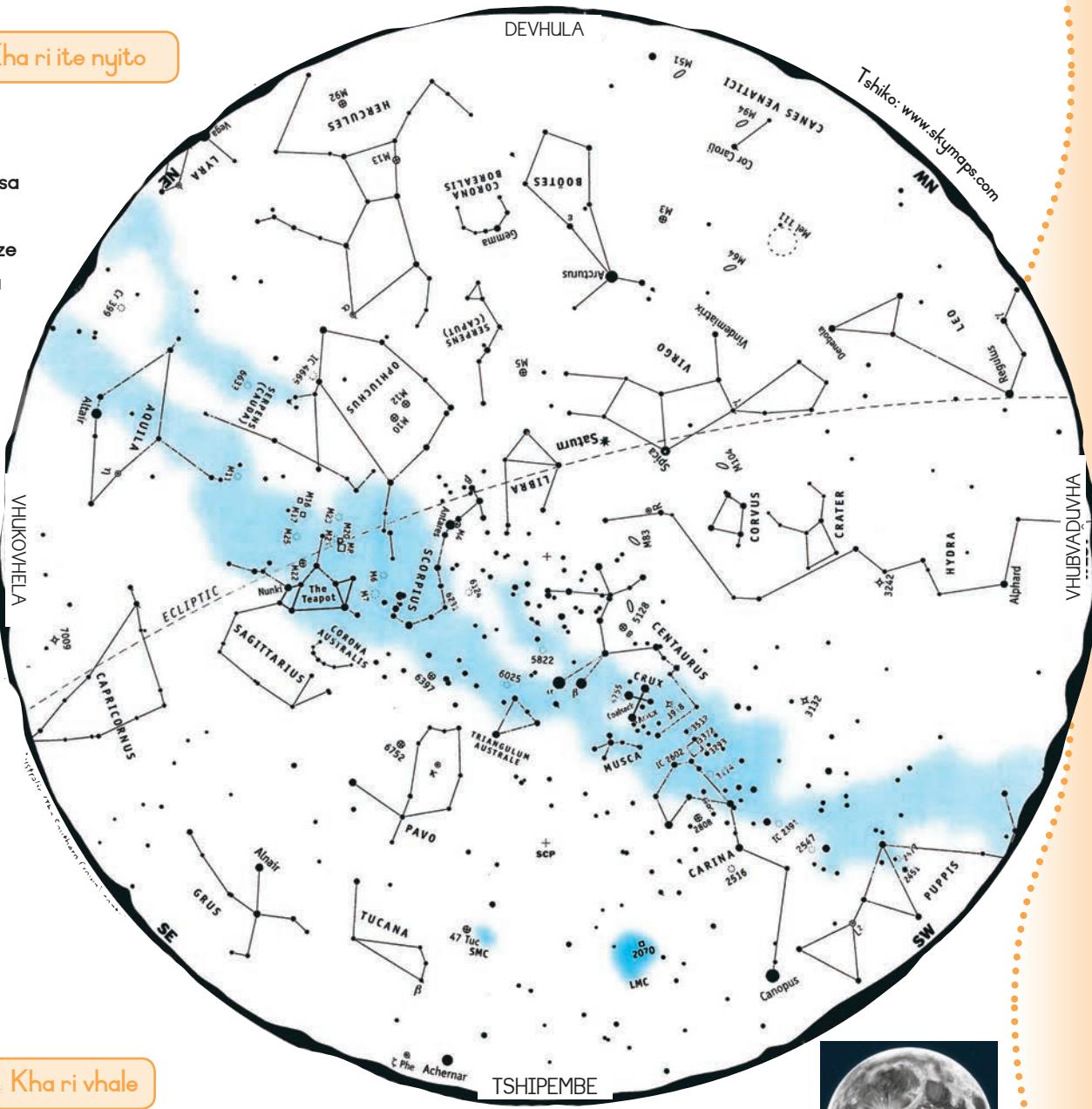
Deithi:

Thelesikoupu

Khari ite nyito

Shumisani mepe
uyu wa naledzi u sa
kondi na thotshi
swiswini ni lingedze
u wana zwigwada
zwa naledzi.
Swayani naledzi
dzothé dzine na
kona u dzi vhona
kha mepe wa
naledzi nga
thiki (✓).

Khari vhale

Namusi ri na thelesikoupu dici re nthanthha tshikhali tsini na Sutherland ngei Kapa Devhula. Vhathu vha no guda nga linnda vha pf i ndi vhagudanaledzi. Vha shumisa dzithelesikoupu kha u guda naledzi. Miñwahani i daho, hu do fhatwa thelesikoupu khulwanesa tsini na Carnarvon, Kapa Devhula.

Nwedzi u tshi vhonwa
nga lito la thelesikoupu

Teacher:
Sign:
Date:

Vhaendatshikhali

Themo ya 3 - Vhege dza q

Kha ri vhole

Havha vhatu ndi vhone mazhakandila a u enda tshikhali
(u bva kha tsha u la u ya kha tsha monde):

Yuri Gagarin, wa Murashia, o vha ene muthu wa u thoma u mona lifhasi e kha tshiendatshikhali (nga la 12 Lambamai 1961)

Neil Armstrong wa Amerika (USA) o vha ene muthu wa u thoma we a kanda mavu a nwedzini (nga la 20 Fulwana 1969)

Mark Shuttleworth o vha mudzulapo wa u thoma wa Afrika Tshipembe we a mona lifhasi (Lambamai 2002)

Christa McAuliffe o vha e mudededzi wa u tou thoma u vha muendatshikhali, fhedziha o vho lovha lu no khaula mbili musi shatili ya tshikhali, Challenger, i tshi thuthuba (la 28 Phando 1986).

Kha ri ambe

No vha ni tshi zwi divha? Mandla Maseko a no bva Soshanguve negi Guateng, u do vha ene muthu murema wa Afrika Tshipembe wa u thoma we a enda tshikhali nge a namela Lynx Mark II Shuttle nga 2015.

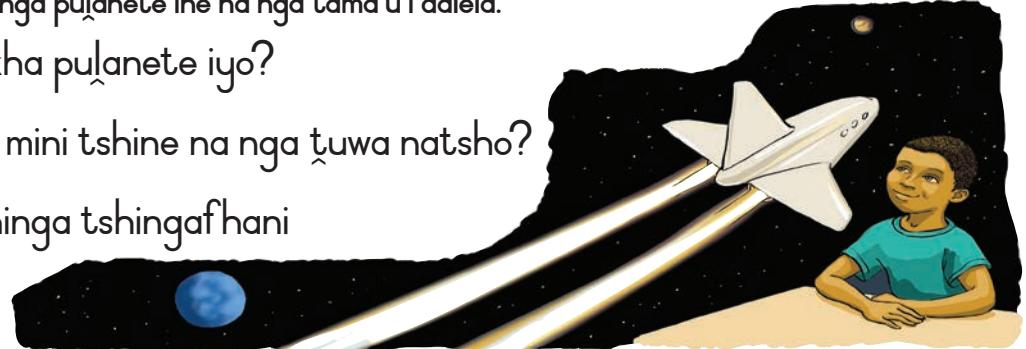

Ambani na khonani yanu nga puланete ine na nga tama u i dalela.

Ni nga swikisa hani kha puланete iyo?

Ndi nnyi nahone ndi mini tshine na nga tuwa natsho?

Ni todou dala tshifhinga tshingaf hani afha fhethu?

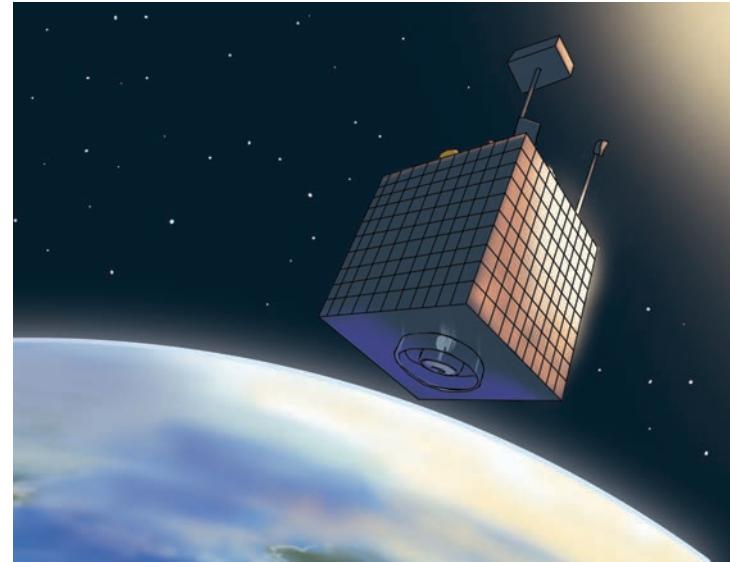

Dzisathēlaithi

Kha ri vhole

No vha ni tshi zwi ɖivha uri ńwedzi u mona shango? Sathelaithi ndi tshithu tshińwe na tshińwe tshine tsha mona tshińwe, zwino ńwedzi ndi sathelaithi ya liphasi (shango). Ndila ine sathelaithi ya tshimbila ngayo i pfi ndi obithi. Hu na sathelaithi nnzhi dza mafanedza dze dza rumelwa nga vhatheuri dzi mone na liphasi. Sathelaithi ya mafanedza

ya u tou thoma yo rumelwa nga 1957. Hubble Telescope ndi ińwe ya sathelaithi dzenedzi. Yunivesithi ya Stellenbosch yo fhaṭa sathelaithi ya u tou thoma ya Afrika Tshipembe, SunSat. Yo rumelwa tshikhali na Luhuhi nga 1999. Hu na tshaka nnzhi dza sathelaithi. Dzinwe dzadzo dzi kuvhanganya mafhungomatsivhudzi a zwa tshikhali, dzinwe sathelaithi ndi dza mutsho, dzinwe ndi sathelaithi dza vhudavhidzani dzine dza rumela zwifanyiso na mafhungomatsivhudzi a no bva kha sia lińwe la liphasi a tshi ya kha lińwe. Sathelaithi khulukhulu ndi International Space Station hune khayo ha khou itwa maedza manzhi a saintsi khathihi na u tielela zwithu.

Kha ri ambe

Ambani nga mbudziso idzi ni na khonani dzanu. Nga murahu ni nga kha di ʈalutshedza kílasi mihumulo yanu.

- Zwiendedzi zwinzhi zwi na sisiteme dza vhutala dza u thivhela vhatheuri vha songo tswa. Sisiteme iyi i shuma nga ndilade?
- Sathelaithi dzi shumiswa nga vhorabulasi. Ni vhone u nga dzi shuma hani?
- Ndi ifhio mishumo miswa ya sathelaithi ine na nga i elekenya?

Kha ri onyolowe

Mudededzi wanu vha do ni fundedza u tamba Vilibolo na Mupandamedzano wa tshimange na mbevha.

Teacher:	
Sign:	
Date:	

Kha ri vhale

Mařwe a aya mađuvha a vhurereli a wanala nga deithi dzo fhambananaho ŋwaha muřwe na muřwe. Wanani uri ŋarwaha a da lini ni ŋwale deithi dza hone afho zwikalani zwe na ŋewa.

Tsivhudzo ya mudededzi: Mađuvha haya a vhurereli na a tshipentshela a wela fhasi ha themo ya vhuraru. Kha vha shumise awara tharu kha kotara yenyi vha tshi amba nga mađuvha aya. Zwine vhone vha ita sa kiłasi zwi do langwa nga nzulele ya vhagudi kiłasini yavho siani ja vhurereli khathihi na nga pholisi ya tshikolo. Holodei mbili dzi re hone dza phabuliki dzi tea u t̄honifhiwa nga vhadzulapo vhothe vha Afrika Tshipembe

21 Fulwana: (zwi tshi langwa ngauri ŋwedzi muswa wo no vhonala naa) ndi u thoma ha ŋwedzi wa Ramadan - duvha ja vhurereli ja Vhaisilamu. Ramadan ndi tshifhinga tsha u didzima, ha vha na thabelo dza tshipentshela na u vhalwa ha Qur'an.

Deithi:

19 Thangule (zwi tshi langwa ngauri ŋwedzi muswa wo vhoneviwa): Eid-ul-Fitr ndi vhučambo ha vhurereli ha Tshiisilamu. Ndi vhučambo ha u pembela vhatu vho takala fhedzi hu na tshirunzi hu tshi pembelelwa u guma ha u didzima ha ŋwedzi wothe ha Ramadan. Mudzimu u a khodiwa, vhashai vha a londiwa khathihi na u dalela dzikhonani na mashaka.

Deithi:

Fulwana kana Thangule: Raksha Bandhan ndi vhučambo ha Vhahindu. Vhahindu vha pembelela vhuskaka vhukati ha khaladzi na khaladzi. Khaladzi wa tshisadzini u vhofha rakhi (muđali wa vhadzimu) kha tshinungo tsha tshanda tsha khaladzi wa tshinnani zwi tshi sumbedza lufuno lune a vha nalwo khathihi na thabelo dza u rabelela khaladzitshinna, na u fulufhedzisa ha u ya nga hu sa fhelieuri uyu khaladzitshinna u do dzulela u mu tsireledza.

Deithi:

Thangule kana Khubvumedzi: Krishna Janmashtami ndi vhučambo ha vhurereli ha Tshihindu. U bebwa ha Krishna Janmashtami hu pembelelwa nga u didzima. Krishna ndi tshiga tshihulwane kha Tshihindu. Nga duvha ili vhana vha edza zve Krishna a t̄angana nazwo vhučhiloni.

Khubvumedzi: Pitr Paksha ndi vhuřwe ha vhučambo ha Tshihindu. Vhahindu vha kunguwedza vhomakhulukuku wavho ("pitrs") nga zwiliwa. Deithi:

Deithi:

Fulwana kana Thangule: Tisha B'av ndi duvha la vhurereli ha Tshiyuda. Vhayuda vha a qidzima vha tshi lilela u pwashekanyiwa kha Thembele ya u Thoma na ya Vhuvhili ngei Yerusalem, khathihi na u elelwa zwiwo zwe zwa wela Vhayuda nga duvha leneli. Duvha ili li vhidzwa u pf i ndi "duvha li tungufhadzesaho kha divhazwakale ya Vhayuda".

Deithi: [Redacted]

Khubvumedzi: Rosh Hashanah ndi Nwaha Muswa kha Tshiyuda. Ndi tshifhinga tsha u lidzwa ha luqanga lwa thutha (lu no pf i shofar) vha tshi pembelela duvha ili. Vha la zwiliwa zwi no nga maapula o thothiwaho mutolini hu u sumbedza lutamo lwa uri vhutshilo vhu do nambitela (difha) nwahani muswa.

Deithi: [Redacted]

Khubvumedzi kana Tshimedzi: Yom li da ho fhele maduvha a fumi u bva kha Rosh Hashanah. Ndi lone duvha likhethwakhethwa kha maduvha ot he a vhurereli ha Tshiyuda.

Deithi: [Redacted]

9 Thangule: Duvha la Vhafumakadzi la Lushaka – Ndi Holodei ya Phabuliki (la nnyi na nnyi). Nga la 9 la Thafamuhwe 1956, vhafumadzi vha 20 000 vho gwalaba vhe ngei Union Building Pitori vha tshi khou lwa na u kombetshedzwa ha Vharema uri vha tshimbile na "basa". Zwe vhafumakadzi vha ita Afrika Tshipembe zwi pembelewa nga leneli duvha.

1–7 Khubvumedzi: Vhege ya Lushaka ya Abor. Vhathu vha tutuwedzwa u tavha miri.

8 Khubvumedzi: Duvha la Lifhasi la Litheresi. Ili duvha li tsivhudza vhathu nga vhuhulu ha uri vhathu vha gude u vhala.

24 Khubvumedzi: Duvha la Vhufa – Holodei ya Phabuliki. Vhadzulapo vhot he vha Afrika Tshipembe vha nga pembelela mvelele dzavho na dza vharwe.

Zwimela – zwine ra wana khazwo

Themo ya l₄ - Vhege dza /

Kha ri vhale

Lifhasi lo dala nga zwi tshilaho. Hu na zwipuka, vhathe, nngu na mahunguvhu, zwimela, zwi no nga mavhele na minengeledzi, na ngowa, dzi no nga magowampengo.

Zwimela zwi anzela u vha na matavhi, matari, matsinde na midzi. Zwi pupumisa maluvha, zwa aŋwa mitshelo i no fara mbeu. Vhunzhi ha zwimela hu na matari madala.

Kha ri ambe

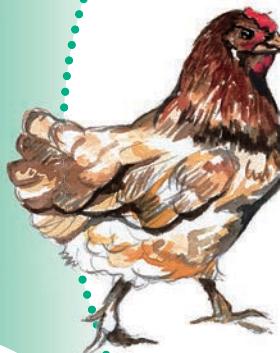
Zwiliwa zwashu zwi bva ngafhi?

Lavhelesani zwifanyiso ni ambe ngazwo ni na khonani yanu.

Kha siatari li tevhelaho hu na mutevhe wa zwiliwa. Zwivhili zwazwo a zwi bvi kha zwithu zwi re zwifanyisoni izwi. Ndi zwivhili zwifhio?

No no guda uri zwiliwa zwi bva ngafhi. Wanani uri ni kha di humbula zwifhio.

Deithi:

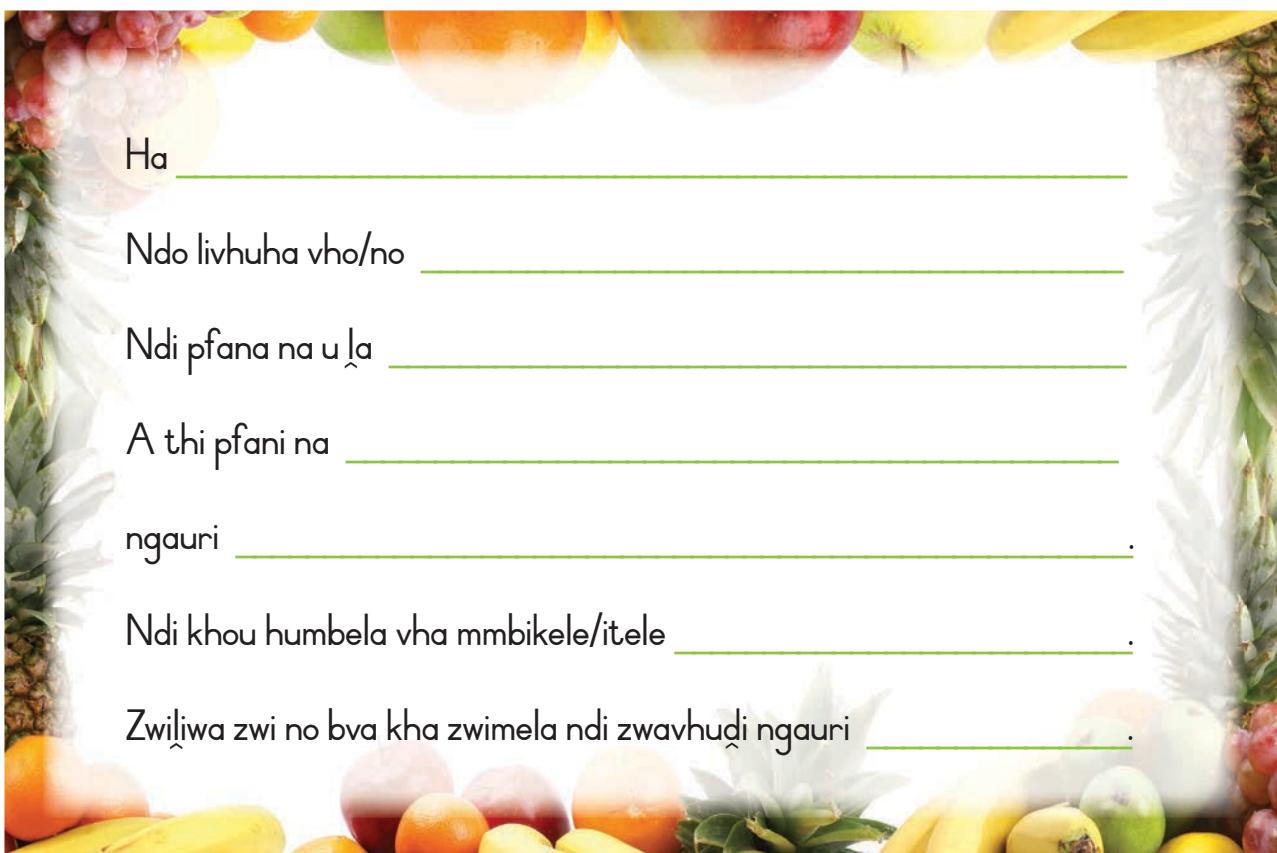
Zwimela zwi ri nea zwiliwa zwa tshakatshaka. Miroho yothe na mitshelo na nduhu/thebvu zwi bva kha zwimela. Zwi ri thusa uri ri dzule ri na mutakalo wavhuudi ngauri zwi na vithamini, miminerala, phurotheini, khabohaidirethi, ole na faiba. Na tshokoleithi i itiwa nga nduhu/thebvu.

Kha ri nwale

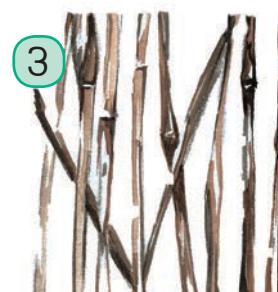
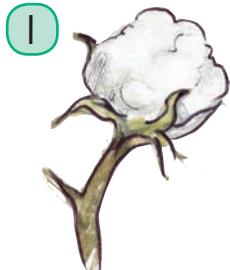
Nwalelani luriwalo muthu ane a anzela u ni bikela zwiliwa. Shumisani fureme hei. Ni shumise maipfi a no bva kha mutesvhe uyu afho luriwaloni lwanu.

mugayo/vhukhopfu vhuswa mafhuri madabula kherotsi botoro ya nduhu vhurotho khekhe saladi ya lethisi/tshilai maberegisi maapula mabvani/mahabu

Kha ri ambe

Lavhelesani zwifanyiso izwi ni ambe na khonani yanu nga zwivhumbeo zwine zwimela zwa nga vha nazwo.

Zwimela – u bva kha mphwe u ya kha swigiri

L - Vhege dza /
Themo ya /

Kha ri nwale

Swigiri ndi tshirwe tsha zwiliwa zwine ra lila uri ri dzule ri na mutakalo. Hu na tshaka dzo fhambananaho dza swigiri. Ri wana swigiri kha mitshelo. Tshifanyiso tshi re nga murahu afho fhasi tshi ni sumbedza masimu a mphwe a re KwaZulu-Natal.

Kha ri vhale

Mphwe dzi na mushumo.

Mphwe ndi tshimela tshilapfu tshi no fana na lusengele. I mela kha kilima ya tiropika. Mphwe dzi pfana na masana na mvula nnzhi. Fhano Afrika Tshipembe vundu la KwaZulu-Natal ndi lone li no tenda u lima mphwe.

Kha ri ite nyito

1. Lavhelesani zwilidzo zwi re zwif anyisoni zwine mudededzi wanu vha do ni sumbedza.

2. Thetshelesani tshaka dzo fhambananaho dza muzika wa Afrika Tshipembe une mudededzi wanu vha do tamba. Rerani nga zwi tevhelaho:

- Mitevhetsindo ya nyimbo
- Mudivhithe u a t̄avhanya kana u ongolowa
- Khalo ya muzika
- Muzika u ni nyanyula hani
- Ndi zwilidza zwifhio zwine na kona u zwi t̄alukanya kha nyimbo idzi

Kha ri onyolowe

Thaphudzani ndila i re wa zwipiringedzi ye mudededzi wanu vha phula. Mudededzi wanu vha do ni sumbedza kugidimele kwa mbambe ya milenzhe miraru.

Deithi:

Lavhelesani tshifanyiso tsha mphwe. Wanani zwipida zwi tevhelaho zwa tshimela itshi: tsinde lilapfu, la musuku; małari malapfu, masekene; madungo kha tsinde; tshihunde tsha midzi mavuni

Mphwe i tea u aluwa miwedzi i re vhukati ha 14 na 24 i sa athu swika u kañiwa. Swigiri i wanala tsinden — ndi sirapu i no namuwa ya buraweni — ine ya si fane na luthihi na swigiri ine ra i shumisa midini yashu!

Kha ri ñwale

Nomborani zwifanyiso zwi tshi tevhokana nga ngona ni tshi sumbedza uri swigiri i bvededzwa nga ndilade.

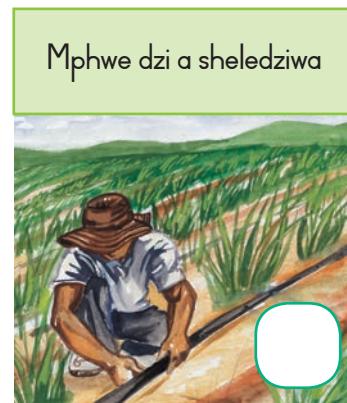
Materetere a lima masimu.

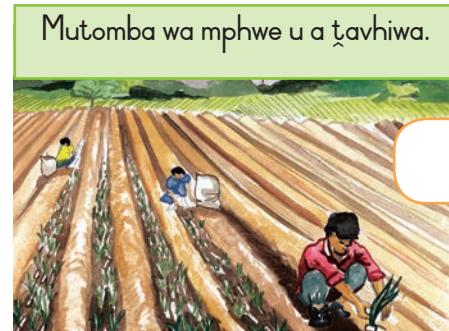
Tshigayoni mphwe dzi a hamulwa ha bva sirapu ya swigiri.
Tshigayoni swigiri i a kunakisiwa ya khwiñiswa, ya lindela u rengwa.

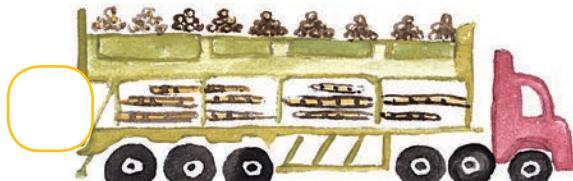
Mphwe dzi a hadiwa dza vhofhiwa kha zwiñule.

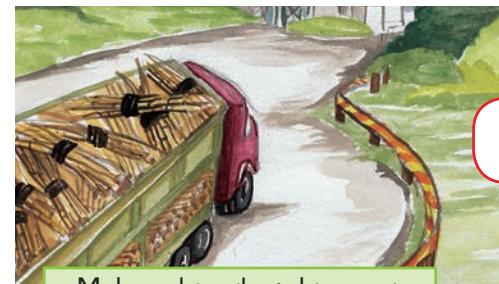
Mphwe dzi a sheledziwa

Mutomba wa mphwe u a čavhiwa.

Mphwe dzi hwalelwa zwigayoni.

Mphwe dzi swika tshigayoni.

Zwine lifhasi (shango) la ri nea

L-vhege dza /
Themo ya /

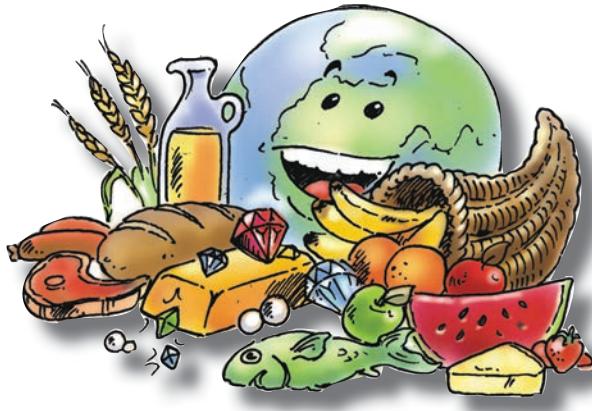
Kha ri vhale

Kha themo yo fhiraho no guda nga lifhasi. Ndi pulanete ine riñe ra dzula khayo. Lifhasi li ri fha zwinzhi zwa zwine ra tshila ngazwo.

Hu na luvhemba lwa maya lwo putelaho lifhasi. Ndi hune ha vha na okhisidzheni ine ra i shumisa uri ri tshile.

Luvhemba lwa lifhasi lune ra dzula khalwo lune ra lu vhidza uri ndi "goko", lu na mavu a ntha ane ra nga a shumisa kha u lima zwiliwa. Luvhemba ulu lwa mavu lu dovha lwa vha na matombo a no fana na thavha dzi re hone. Ndi kha luvhemba lwonolu hune ra wana miminerala i no nga musuku, daimani na pitirolo, khathihi na malasha.

Ri dovha ra wana madanzhe kha luvhemba lwonolu lwa mavu na matombo. Madanzheni aya ri wana zwiliwa zwi no fana na khovhe. Lwanzhe ndi tshithu tshihulwane kha riñe ngauri zwikepe zwi no tshimbida thundu na vhatu zwi tshimbila khalwo.

Kha ri ite nyito

Shumisani mafhungomatsivhudzi a re afho ntha kha u ola tshifanyiso tsha lifhasi. Shumisani zwishumiswa zwinzhi u ya nga hune na kona – penisela, khirayoni, pasitele, inkhi na pennde. Ni humbulevho na u dzenisa matheria la a no nga zwipi da zwa mabammbiri, gunubu, khamba dza zwipuka zwa lwanzeni, matari na maluvha o omaho. Shumisani zwishumiswa zwine a ni athu vhuya na zwi shumisa muñwe musi, kana ni shumise matheria la nga ndila i re ntswa kha inwi.

Kha ri ambe

Deithi:

No guda nga hune zwiliwa zwa bva hone. Inwi na khonani yanu itani thiki (✓) ni tshi sumbedza uri ndi zwifhio kha zwiliwa zwi tevhelaho zwine zwa bva mavuni thwii:

maapula	
bekhoni	
tshisi	
thindi dza ñama	
makumba	
fħuri ċa tshikwashi	
mafhi o vhilaho	
muroho	
maswiri	
maberegisi	
eregisi	

Kha ri onyolowe

- Vhudzulani mapulo baketeni ċa madi.
- Londani tshifha tuwo mađini lwa mitħethhe ya 3 ngeno ni sa f'emi, ningi na mađo zwi vhe zwo vulea. Duiteni u nga ni khou bambela khole
- Ganamani ni raherahe milenzhe
- Shuvhamani ni raherahe milenzhe
- Imani ni tshimbidze zwanda u nga ni khou bambela tħannejge.
- Zwino tshimbidzani zwanda u nga ni khou ita migado ya zwanda.

Talani mutalo u tshi bva kha ipfi ċiñwe na ċiñwe u tshi ya kha tshifanyiso. Mutevhe we na ita u ni vhudza mini?

Kha ri ċiñwe

Nwalani phara ni i rumele l-iftħasi ni tshi ċi livhuha kha zwine ċa ri fha zwone. Ni dżenise fħungo ċiħihi ċiġie kħalo na fulufħedzisa l-iftħasi uri ni do ċi fara zwavħudi.

Kha L-iftħasi ċiñwe

Ro livhuha _____

Ndi a u fullefħedzisa uri ndi do _____

Teacher:

Sign:

Date:

Lifhasi – U bva kha vum̄ba u ya kha tshidina

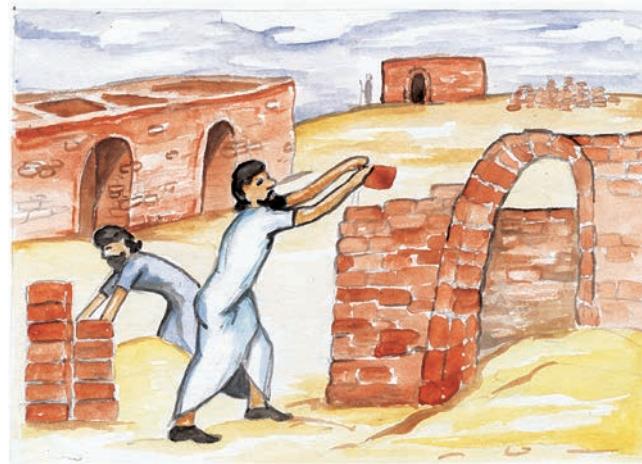
Kha ri vhale

Lifhasi li na tshaka dzo fhambananaho dza mavu. Vumba ndi luñwe lwadzo. Ho no fhela zwigidi na zwigidi zwa miñwaha vhathu vha tshi shumisa mavu a vumba kha u suka zwidina zwa u fhañta zwifhañto.

Kha ri ite nyito

Olaní zwithu
zwivhili zwine ra
nga zwi fhañta nga
zwidina ni ñee nyolo
(tshifanyiso) iñwe na
iñwe tñohwana.

Kha ri ñwale

Fhindulani mbudziso idzi.

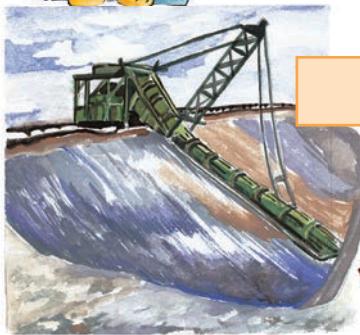
Ndi nga mini zwidina zwot̄he zwi si na muvhala muthihi
(u no fana)?

Zwidina zwi itwa nga vumba fhedzi?

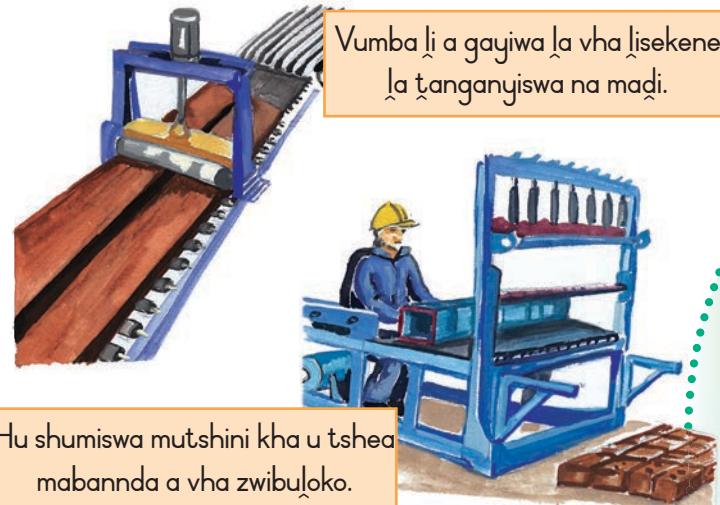
Kha ri nwale

Hu gwiwa vumba.

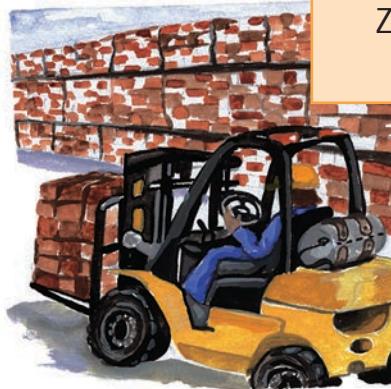
Mutshini u tshea daka la vumba la bva mabannda.

Vumba li a gayiwa la vha lisekene la tanganyiswa na madi.

Mabuloko a vumba a a omisiwa. Zwipida zwo omaho zwa vumba zwi a bakiwa honndoni.

Zwidina zwa bviswa honndoni zwi a nanguludzwa.

Zwidini zwi pakiwa ntsha ha zwinwe kha zwitake nahone zwo lindela u rengiswa.

Nomborani mafhungo aya a tshi tevhekana nga ngona ni tshi sumbedza kuforamew kwa zwidina.

	Musi zwidina zwa vumba zwo no bviswa honndoni, zwi a vhekanywa.
	Vumba li a gayiwa la vha lisekene la tanganyiswa na madi.
	Hu shumiswa mutshini kha u tshea mabannda a vha zwibuloko.
	Vumba li bwiwa hu tshi shumiswa mitshini mihulu.
	Zwidina zwi thophiwa kha zwithopho zwo lindela u rengiswa.
	Zwipida zwo omaho zwa vumba zwi a bakiwa honndoni.
	Daka la vumba li tsheiwa nga mutshini.
	Mabuloko a vumba a a omisiwa.

Zwiwo na zwine ra tea u ita: midalo

Vhege dza 3
Themo ya L - Vhege dza 3

Kha ri vhole

Zwiwo

Tshiwo ndi tshithu tshi no itea khathihi fhedzi tshi na bvumo la u tshinyadza kha vhathu na mupo. Tshiwo tshi nga vhulaha vhathu vhanzhi khathihi na u vhanga tshinyalelo na u phusukanya huhulwane vhukuma. Zwiwo zwinzhi zwi vhangwa nga mupo wone uñe. Tsumbo ndi ya midalo musi ho na mvula khulu. Vhathu na vhone vha a vhanga zwiwo. Tsumbo ndi ya musi muthu a tshi litsha khandela li tshi duga vhusiku hothe li lothe la vho vhanga mulilo.

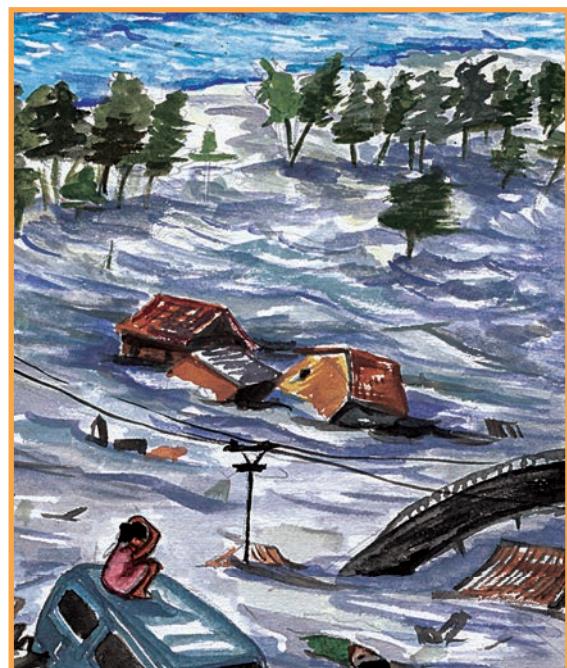
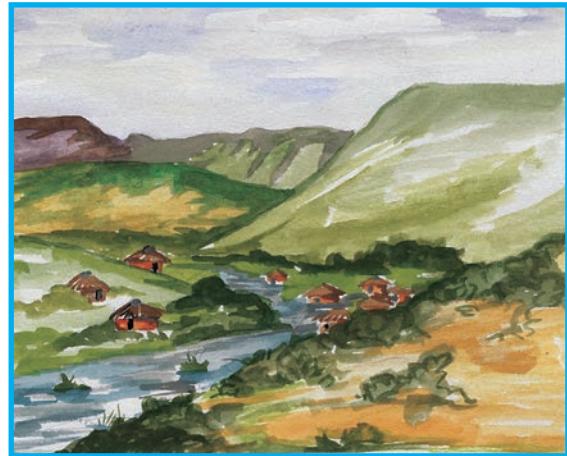

Kha ri ambe

Lavhelesani zwifanyiso izwi ni ambe ngazwo na khonani yanu.

Ambani nga zwine na khou vhone tshifanyisoni tshiñwe na tshiñwe. Bulani uri ndi tshinyalelo dzifhio dzine tshifanyiso tshiñwe na tshiñwe tsha khou dzi sumbedza. Nwalani mihumbulu yanu.

Mudededzi wañu vha ñ do ñwala mutevhe wa phindulo dza muñwe na muñwe kha bodo. Dzhenisani phindulo dza vhañwe nga inwi kilasini, dzo fhambanaho na dzañu, kha mutevhe wañu.

Kha ri vhale

Deithi:

Vhalani atikili i tevhelaho ya gurannda i no amba nga tshiwo tsha mudalo. Mudededzi wañu vha ño ni thusa u pfesesa maipfi a no kondà. Thomaní nga u vhala ni noñhe. Ni kone u dzula na khonani yanu ni vhalele atikili nt̄ha. Sielisanani u vhala. Vhalani phara nthihi, na khonani yanu na ene a vhalevho nthihi.

Mudalotshihadu u vhanga tshiwo

Schmidtsburg

Mugivhela

La 14 Phando 2011

Ho lovha vhathu vha fumimbili ngeno vha fuiñat̄hanu vho phuluswa mirini na nt̄ha ha t̄hangha afha kudoroboni kwa Kapa Devhula.

Tshiwo itsi tsho bvelela nga murahu ha mvula khulu nga Lavhuñanu. Yo na u fhira zwe vhathu vha vha vho lavhelela. Yo vha mvula ya madumbu ye ya vha i sa athu vhonwa u bva nga 1985. Vhathu vhavhili vho lovha musi vha tshi khou lingeda u pfuka buroho i re ñoroboni nga mimodoro yavho, mimodoro ya mbo ñi kumbiwa.

Vhashumi vha zwa shishi vha no bva mapholisani, vhadzimamililo na vha vhupileli vho phulusa vhatu. Mapholisa vha kha ñi lingeda u wanulusa uri vhatshinyalelwa vhoñhe vho wanala naa. Vhatu vhanzhi ñoroboni iyi vho lozwa tshiñwe na tshiñwe miñini yavho. Miñi i re fhethu ho waho tsinitsini na mulambo yo tshinyalelwa vhukuma.

Vhañwe vha vhatshinyalelwa a vho ngo thetshelesa musi

mapholisa vha tshi vha tsivhudza.

Vhunzhi ha vhatu a vha na zwiliwa na zwiambaro. Vho swielelwa holoni dza dzikereke kana na dzikhonani na mashaka.

Zwi ño dzhia miñwedzi ya rathi u lugisa kana u fhatulula zwithu zwóñhe zwe zwa tshinyadzwa. Vho Meyara vho humbela vhatu uri vha farisane.

Kha ri ñwale

Vhalani atikili iyi hafhu. Ni kone u fhindula mbudziso.

Ndi kha vundu liphio he tshiwo itsi tsha bvelela?

Mvula yo thoma nga tshifhingade?

Mvula i a anzela u na kudoroboni ukwu?

Ndi nga mini hu na vhatu vhanzhivhanzhi vha si na zwiliwa?

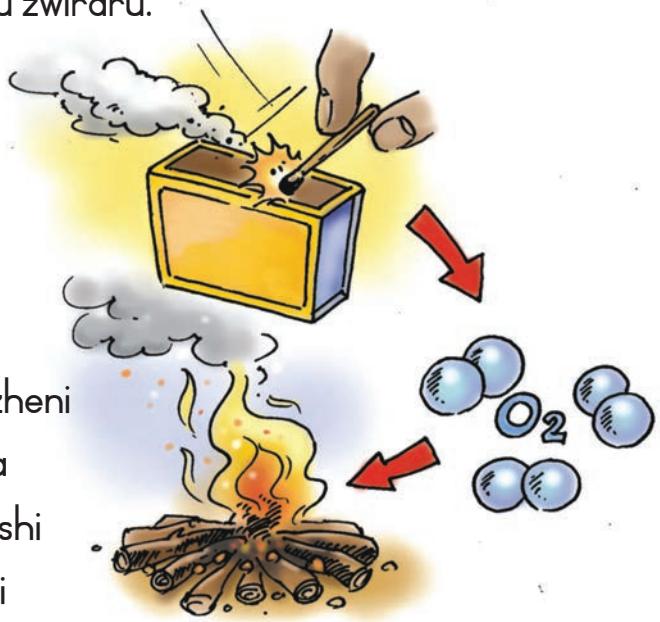
Themo ya L - Vhege dza 3

Kha ri vhale

Mulilo u vhangwa nga u t̄angana ha zwithu zwiraru.
Zwithu izwi zwiraru ndi

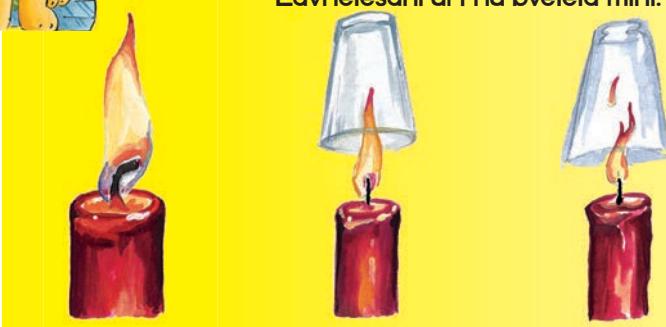
- tshivhaswa tshine tsha duga sa khuni
dzo omaho
- mudugudugu u no bva kha laitha kana
metshisi
- na gese i re kha mufhe i no pfi okhisidzheni

Hezwi zwithu vhuraru hazwo zwi tea u vha
hone nga tshifhinga tshithihi. No vha ni tshi
zwi divha uri mulilo u nga si duge arali hu si
na okhisidzheni?

Kha ri nwale

Mudededzi wañu vha do funga khandela vha li tiba nga ngilasi i si na tshithu.
Lavhelesani uri hu bvelela mini.

Ndi nga mini zwo bvelela?

Ñwalani fhungo lithihi buguni yanu
ya mushumo wa kilasini.

Kha ri ambe

Ni na khonani yanu, wanani phindulo dza hedzi mbudziso:

Ndi nga mini mudugudugu wa khandela wo dzima?

Ni tea u divha phindulo ya mbudziso iyi u itela musi
une na vha no tea u dzima mulilo?

Mudededzi wañu vha do thetshelesa
phindulo dzo he vha nanga uri ndi
dzifhio dzine dza vha dzonedzone.

Kha ri ambe

Sa kilasi, ambanu uri ndi matheriala afhio ane a duga. Ni kone u amba ngauri ndi
zwifhio zwa zwenezwi zwithu zwine zwa wanala midini ya hanu. Ndi mulaedza ufhio
u no kwama tsireledzo kha mulilo, une na do tuwa nawo hayani malugana na zwe
zwa ambiwa?

Kha ri nwale

Nwalani phindulo dzanu zwikhali zwi re kha thebulu.

Deithi:

Ndi nga mini mulilo u na mushumo kha riñe

Zwine mulilo wa ri ñisela	Ri nga zwi shumisa hani
Vhududo	Phindulo yanu:
Tshedza	Phindulo yanu:

Kha ri vhale

Nekedzani mudededzi wañu bugu yanu
uri vha lavhelese phindulo dzanu.

Zwiwo zwa mulilo zwi nga vhanga tshinyalelo
khulwane na mpfu nnzhi.

Mililodaka i a thusa tshiñwe tshifhinga ngauri i
thusa uri zwimela zwi simuwe. Fhedzi mililodaka
mivhi i a tshinyadza zwimela na zwipuka. I
dovha ya vhanga mukumbululo wa mavu na
tshikafhadzo ya mufhe.

Zwi a tungufhadza ngauri vhatu vha sa
londi vha vhanga mililo ya 9 kha ya 10 (u
paña 90% ya mililo).

Rothe ri tea u guda u thivhela zwiwo zwa
mililo khathihi na u ñivha uri ri tea u ita mini
musi wa mulilo muvhi.

Mutukana a re kha tshanda tsha u la a nga
welwa nga khombo ifhio? Ndi zwifhio zwe a
ita zwo khakheaho?

Kha ri ite nyito

- Gerani zwifanyiso zwa vhatu kha magazini. Itani tshifanyiso tsha kholadzhi tshi no sumbedza mirado ya vhatu i tshi khou fhirana.

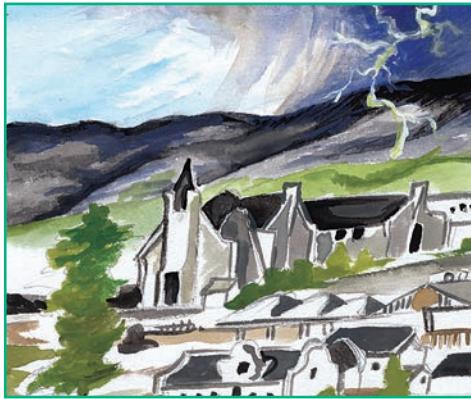
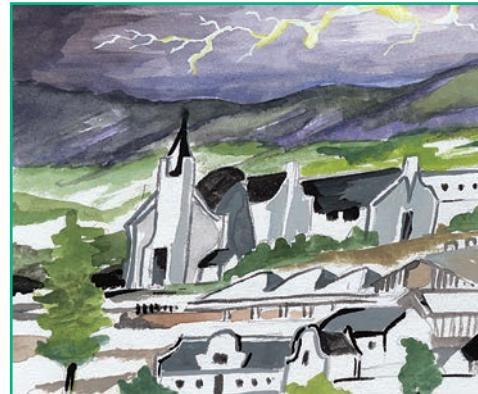
Phenyo (ndadzi)

Themo ya L - Vhege dza 4

Kha ri vhale

Tshirwe tshifhinga musi u tshi kwama tshirwe tshithu tsha tsimbi sa muhangammbwa, u pfa hu na u thathaba hutuku wa pfa na nala dici tshi tshokiwa nyana. Hezwi zwi itiswa ngauri hu na mudagasi wo fhatelaho muvhilini wañu une wa khou pfukiselwa kha tshithu tsha tsimbi musi ni tshi tshi kwama.

Phenyo dzine ra dici vhona musi hu na mvula ya mibvumo (mithathabo) dici fana na zwenezwi. Mudagasi u a fhatela ngomu golei, wa "pfukiselwa" kha linwe gole (tshinyisoni tshi re afho nthia) kana wa rathiselwa shangoni (tshinyisoni tshi re kha tsha monde).

Muthathabo une na u pfa nga murahu ha lopenyo u fana na u thathaba hutuku he na hu pfa musi ni tshi kwama muhangammbwa wa tsimbi f'chedzi zwino mubvumo wa hone ndi muhulwane. Nwaha munwe na muniwe, vhatu vha no fhira 30 vha a vhulahwa nga ndadzi Afrika Tshipembe.

Milayo miraru ya mvula ya mibvumo khei.

Musi no hahedza nga mvula ya mibvumo, ni elelwé:

- U sa khuda fhasi ha muri kana tsini na luhura lwa tsimbi.
- U sa dzumbama mulindini.
- Arali ni ngomu mulamboni, damuni kana bambeloni, ibvani nga u t̄avhanya!

Kha ri ambe

Ambani na khonani yanu nga tshifanyiso itshi. Bulani uri ndi nga mini tshiñwe na tshiñwe tsha izwi zwiimo tshi na khombo ngomu musi wa mvula ya mibvumo.

Kha ri ite nyito

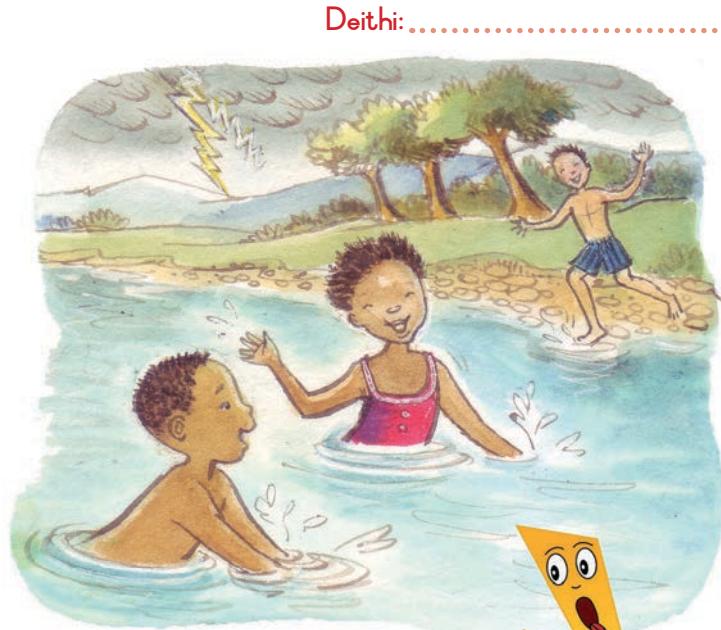
Lavhelesani hafhu ila milayo miraru ya u tsireledzea musi wa mvula ya mibvumo.

Nangani muthihi wayo.

Itani phositarai no tsivhudza vhatu nga u tsireledzea musi wa mvula ya mibvumo.

Phositarai yanu i tea:

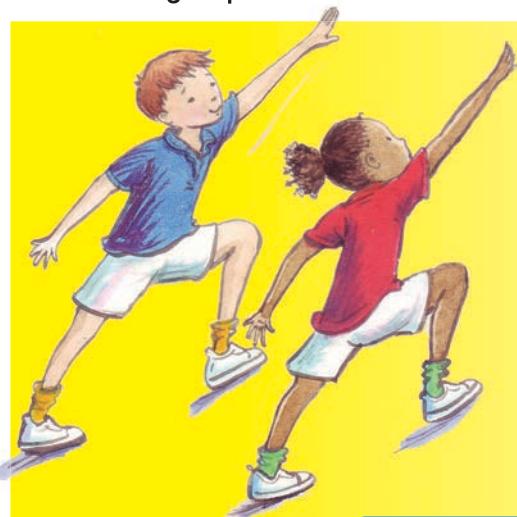
- u vha na maipfi
- u vha na mivhala i no swika mivhili yo fhambananaho
- u ḥavhanya u p̄fesesea

Deithi:

Kha ri ḥaramuwe

- Shumisani muvhili wanu kha u edzisela zwivhumbeo zwa phenyo zwi re kha zwinepe zwi re kha siatari la 46. Edziseleni lwa u thoma nga mithethe ya 10.
 - Shandukani ni ye kha u edzisela ha "lupenyo" lwa vhuvhili ni ime mithethe ya 20. Imani no sedzana na khonani yanu, ane a do shandukela kha u edzisela "phenyo" dzo fhambananaho. Mu edziseleni zwi tshi nga ni khou mu vhona kha tshivhoni.
 - Imani ni nothe hafhu.
 - Zwino dzinginyisani mivhili yanu nga u ḥavhanya ni tshi nga ni phenyo.
- Dovhololani kuitele ukwu.

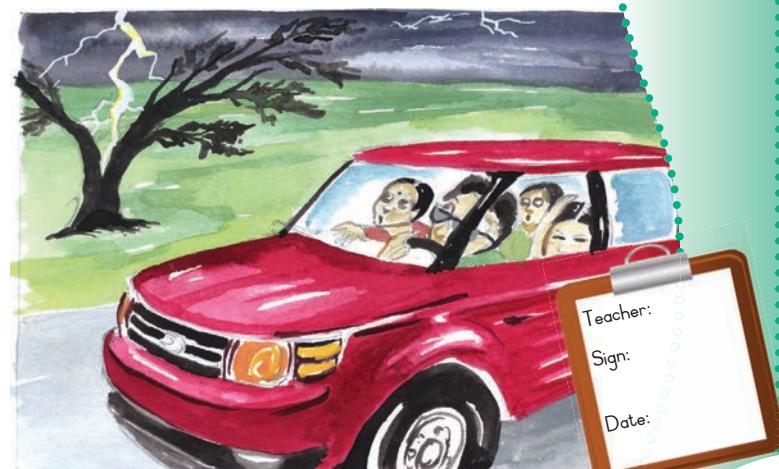

Kha ri ambe

Zwi no diphineni nga mutambo wa thenisi i tshi rwela phanda na murahu (sa mulatela).

Ni a vha no tsireledzea arali ni goloini musi wa mvula ya mibvumo? Ambani ngazwo na khonani yanu. Ndadzi i a rwa fhethu huthihi luvhili?

Ambani nga mbudziso iyi ni kilasini.

Teacher:
Sign:
Date:

56

Mvula ya madumbu na mimuya ya maanda

Themo ya L - Vhege dza 4

Kha ri vhale

Vhalani nga zwe Muvhulawa a tangana nazwo quvha la mvula ya madumbu.

"Tshiwo tshanga"

Duvha lothe makole matswumatswu o vha a tshi khou kuvhangana. Khotsi anga vha dzula vho vhea ndevhe kha radio ye ya vha i tshi khou ri tsivhudza tshifhinga tshothe nga mutsho wa mimuya ya maanda na mvula khulu. Mapholisa vha da vha tolela arali hu si na tshi no dina vha ri vhudza zwine ra tea u ita musi wa mvula ya madumbu.

Khotsi anga vha dzhenisa thotshi yavho, radiokhwalwa na mabammbiri avho othe a vhuue pulasitikini. Mmawe vha paka zwiambaro zwashu rothe zwa maduvha mavhili begeni. Makhulu vha longa philisi dzavho kubegeni kune vha dzula vho ku kungela khunduni. Ra panga madi mabodeloni a madi e ra vha ri tshi nga kona u hwala.

Khotsi anga vha rema davhi lihuluhulu le la vha lo nembelela nthha ha tshanga ya nndu. Ra vala mafasitere khotsi anga vha kona u nambatedza theiphi kha ngilasi khathihi na u ombela mabulannga a tika mafasitere.

Musi hu tshi khou di swifhala hu tshi ya, ya thoma u na nga vhuhali. Muya wa unga u tshi tou zwi nanisa.

Deithi:

Zwenezwi mađi a tshi vho ṭodou pfuka
tshiukhuvha tsha vothi ḥa nga phanda, vhashumi
vha masipala vha ri disela zwisagana zwa
muṭavha na pułasitiki ntswu dze ra shumisa sa
madzhasi a mvula.

Ro vha ro tshuwa nga maanda. Ra pfa ḫhangā i
tshi dzinginyea nndu ya thoma u na hoṭhehoṭhe.
Tshifhinga tshoṭhe nga murahu ha miminete
nyana u tshi mbo ḋi pfa hu na tshithu tshi khou
wa nṭha ha ḫhangā.

Nda pfa hu tshi khou kherulwa tshiñwe tshithu ha tevhela mubvumo muhulu wa tshithu
tshi no khou thuthuba. Mmaloo, nndu ya hashu yo vha yo fuḍululwa ḫhangā!

Ra khurumela ała mapułasitiki ro tou khurumela nṭha ha dzīhoho ra bva ri tshi shavha
afha nduni. Ro enda ri tshi tinya zwithu zwe zwa vha zwi tshi khou fhufha. Makoleni hu
lailai ya phenyo.

Ra gidima, i ṭafatafa (tyafatyafa) matopeni, ri tshi ya holoni ya tshitshavha. Vhunzhi ha
vhatu vho vha vho no kuvhangana henengei.

Ri tshi vuwa nga tsha matshelo, ra reshwa nga ṭano ḥa tshinyalelo i re nnda. Khuhu dza
hashu dzo vha dzi si tsheeho, kholomo yashu na yone i nga yo vha yo shavha.

Tsho vha tshiwo tshi no shavhisa nahone ḥo tshinyadza vhukuma dzidoroboni dza tsini na
ha hashu. Ro vha na mashudu ro tshila.

Kha ri ite nyito

Itani ḥitambwa ḥa tshitori itsi.

Maipfi a tevhelaho a ḫalutshedza tshaka dzo fhambananaho dza madumbu:

Dumbumazikule: mya u re na maanda une wa vhanga tshinyalelo khulu

Tshidumbumukwe (Saikułounu): mimuya i no dzunguluwa nga matungo vhukati
ho dzika

Tshidumbumukwe tsha thonado: tshidumbumukwe tshi re na maanda tshi no itea
fhetħu hułku

Ni vhona u nga ndi ḫumbu liphio ḥe ḥa fuda avha vhatu?

Avha vhatu vho ita mini sa muṭa kha u ḫitsireledzela ḫumbu li sa athu swika?

Midzinginyo

Kha ri vhale

Mudzinginyo u bvelela musi tshipida tsha goko la lifhasi (shango) tshi tshi sudzuluwa nga u t̄avhanya tsha dzinginya kana tsha reremela.

U sudzuluwa ha khathihi fhedzi hu vhanga magabelo a no tshimbila kha goko la lifhasi. A enda a tshi dzinginya mavu na zwiñwe zwithu zwinzhi zwi re khalo. Ndi zwoneha zwenezwi zwine ra zwi pfa na u zwi vhona.

Midzinginyo i a vhanga mpfu nnzhi na mafuvhalo khathihi na u tshinyadzwa huhulu ha zwifhačo.

Kha ri vhale

Vhulanzi vhuñwe hu no takadza khovhu malugana na midzinginyo. Dzulani nga zwigwada zwa vhañavhañā. Sielisanani u vhalela izwi zwithu nt̄ha.

- Vhatu vha no hovhelela 10 000 vha vhulahwa nga midzinginyo ñwaha muñwe na muñwe.
- Vhunzhi ha vhatu vha vhulahwa nga zwifhačo zwine zwa vha wela.
- Vhatu vha a vhulahwa na nga u pidimuwa ha mabama na thavha, mililo, midalo na magabelo mahuluhulu a no tevhela midzinginyo.
- Midzinginyo ya malo kha ya 10 i itea Danzheni la Pacific Ocean.
- Midzinginyo i no itea fhasi ha lwanzhe tshiñwe tshifhinga i vhanga magabelo mahuluhulu kana tsunami.
- Tsunami dzi a kona u tshimbila dzi tshi pfuka lwanzhe nga luvhilo. Dziriñwe dzi na luvhilo lu no f'ira khilomitha dza 960 nga awara dziñwe dzi a gonya vhunþha hu no swika mithara dza 15.
- Tsunami khulwanesa yo bvelela nga la 26 la Nyendavhusiku 2004.
- Yo kwama mashango a 11 u mona na Danzhe la Indian Ocean.
- Ho dovha ha vha na iñwe tsunami

- nga la 11 Thafamuhwe 2011, Japani.
- Mpufu dzi nga thivhelwa arali vhatu vha nga pulanela zwiwo zwa mudzinginyo. Vha nga dizaina zwifhačo zwine zwa tepe zwi tshiya ngei na ngei musi hu na mudzinginyo, vhudzuloni ha u pidimuwa.
- Nga la 29 la Khubvumedzi 1969 mudzinginyo muhulwane wo dzinginya Ceres, Tulbagh na Wolseley ngei Kapa Vhukovhela.
- Midzinginyo ya lushaka lwo ralihlo a yo ngo anza fhanu Afrika Tshipembe.
- Durban, Pietermaritzburg na Cape Town ndi dzone dorobo khulwane dza Afrika Tshipembe hune midzinginyo ya itea tshiñwe tshifhinga.
- U bva nga ñwedzi wa Luhuhi 2010 vhupo ha Augrabies ngei Kapa Devhula hu pfala midzinginyo mituku.
- Hu na zwititshi zwa 26 Afrika Tshipembe zwa u tsivhudza vhatu nga khombo dza mudzinginyo.

Kha ri ite nyito

Deithi:

Lavhelesani mepe wa lifhasi. Zwino swayani kana ni nwale zwi tevhelaho
kha mepe uyu:

- 1 Lwanzhe lune vhunzhi ha midzinginyo ha bvelela khalwo.
- 2 Dzingu (fhetu) le khalo ha vha na tsunami khulwanesa nga nwedzi wa Nyendavhusiku 2004.
- 3 Shango le la rwiwa nga tsunami nga la II Thafamuhwe 2011.
- 4 Dorobo khulwane i re Kapa Vhukovhela ine tshiinwe tshifhinga ya vha na midzinginyo.
- 5 Dorobo nthihi khulwane i re KwaZulu-Natal ine tshiinwe tshifhinga ya vha na midzinginyo.
- 6 Vhupo vhu re Kapa Devhula hune ha vha na minyanyuwo ya mudzinginyo.

Khalarani mepe wothe nga khirayoni.

58

Zwipuka zwine zwa ri thusa: marangaphanda

Kha ri ambe

Lavhelesani zwinepe izwi. Sa kilasi ambanu ngauri zwipuka izwi zwi ri thusa nga ndilade.

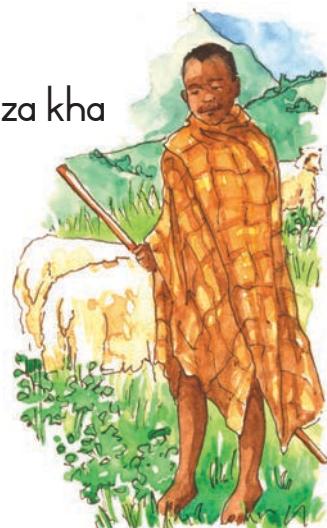
Themo ya *l* - *v*hege dza b

Kha ri vhale

Kalekale vhatu vho thoma u shumisa mikumba kha u qitsireledza kha muya na phepho.

Nga murahu vhatu vha tumbula uri vha nga kona u shumisa wulu i no bva kha nngu na zwinwe zwipuka sa llama kha u ita zwiambaro. Zwiambaro izwi zwo vha zwi sa lemeli na hone zwi khwiqe kha mikumba.

Deithi:.....

Ri suka mikumba ya zwipuka ra ita zwithu two fhambananaho zwa mukumba sa bege dza u nembeledza, dziphese na zwienda. Ri dovha hafhu ra wana nama kha zwipuka. Fhedzi hu na vhatu vhanzhi vhane vha si le nama zwi tshi itiswa nga vhurereli havho kana nge vha vhona two khakhea.

Miñwahani ya zwigidi na zwigidi yo fhiraho, zwipuka zwothe two vha zwi zwa daka. Musi miñwaha i tshi ya, zwipuka zwinzhi sa mmbwa, zwimange, nngu, bere na kholomo ho swika he zwa leriswa. Namusi ri vho fuwa zwipuka ri tshi itela u wana zwithu two fhambananaho khazwo.

Kha zwivhungu zwa siliga ri wana siliga, ine ra i shumisa kha u ita masila a vhudivhud, a vhuphuvhephuvhe.

Kha ri vhale

Vhafuwi vha ḥotshi vha hamula mutoli une ḥotshi dza sa u shumise sa zwiliwa. Mutoli ndi tshiliwa tshi re na mutakalo ngomu nahone ri u la na vhurotho na mukapu.

Ri shumisa phula kha u ita zwithu zwinzhi. Hezwi zwi katela:

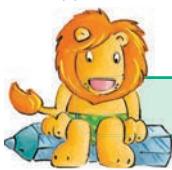
- makhandela
- zwisibe
- khirayoni
- pholishi ya fenitsha
- mapfura a milomo na zwidolo
- u thivhela mađi kha mikumba
- u pholisha zwithu zwa mikumba sa zwienda

Notshi dzi na mushumo vhutshiloni hashu, vhunga
dzi tshi thusa uri vhunzhi ha zwimela zwi no ri fha
zwiliwa zwine zwa limiwa nga vhalimi, zwi ite mbeu dzi
no do disa zwimela zwiswa. Notshi dzi ita uyu
mushumo nge dza andadza muvula u tshi
rathela kha zwimela zwinzhi musi dzi tshi
khou kuvhanganya muvula na mununzvu.

Tshivhalo tshi no swika tshararu tsha zwiliwa
zwine ra la tshi vha hone nga nthani ha
nyandadzamuvula ya notshi.

Fhedziha, miñwahani ya zwenezwino, tshivhalo tsha notshi tsho thoma u tsa vhukuma u fhira
kale zwi tshi itiswa nga malwadze na nga u shumiswa ha mifafadzelo ya milimo. Ni thanyele
notshi. Mbolela dza notshi dzi a vhavha.

Deithi:

Kha ri nwale

Zwitatamennde izwi ndi zwone kana a si zwone?

Swayani nga thiki (✓) tshibogisini tsho teaho.

	Zwone	A si zwone
Mbolela dza notshi dzi a vhavha.		
Notshi dzi a wisa muvula musi dzi tshi humela phakhoni.		
Vhafuvi vha notshi vha tswela notshi mutoli wadzo wa u fhedzisela.		
Notshi dza u ita mutoli dzo no dowela u tshila na vhathu.		
Mutoli ndi mulimo arali u tshi liwa na zwiliwa zwi no fhisa.		
Phula i a penyisa zwienda zwanu.		
Phula a i koni u thivhela madi uri a songo nukadza zwienda zwa mukumba.		
Mutoli u a vhavha.		
Tshivhalo tsha notshi tshi khou engedzea.		
Notshi dzi shumisa mutoli sa zwiliwa.		

Zwipuka zwine zwa ri fha zwi^liwa kana zwiambaro: khuhu

Vhege dza 6

Themo ya L_t

Kha ri vhale

Khuhu dzi wela fhasi ha tshigwada tsha zwivhumbwa zwine zwa vhudziwa upfi ndi zwi^lonihaya.

Ri wana makumba, ^lnama, na mathenga kha zwi^lonihaya.

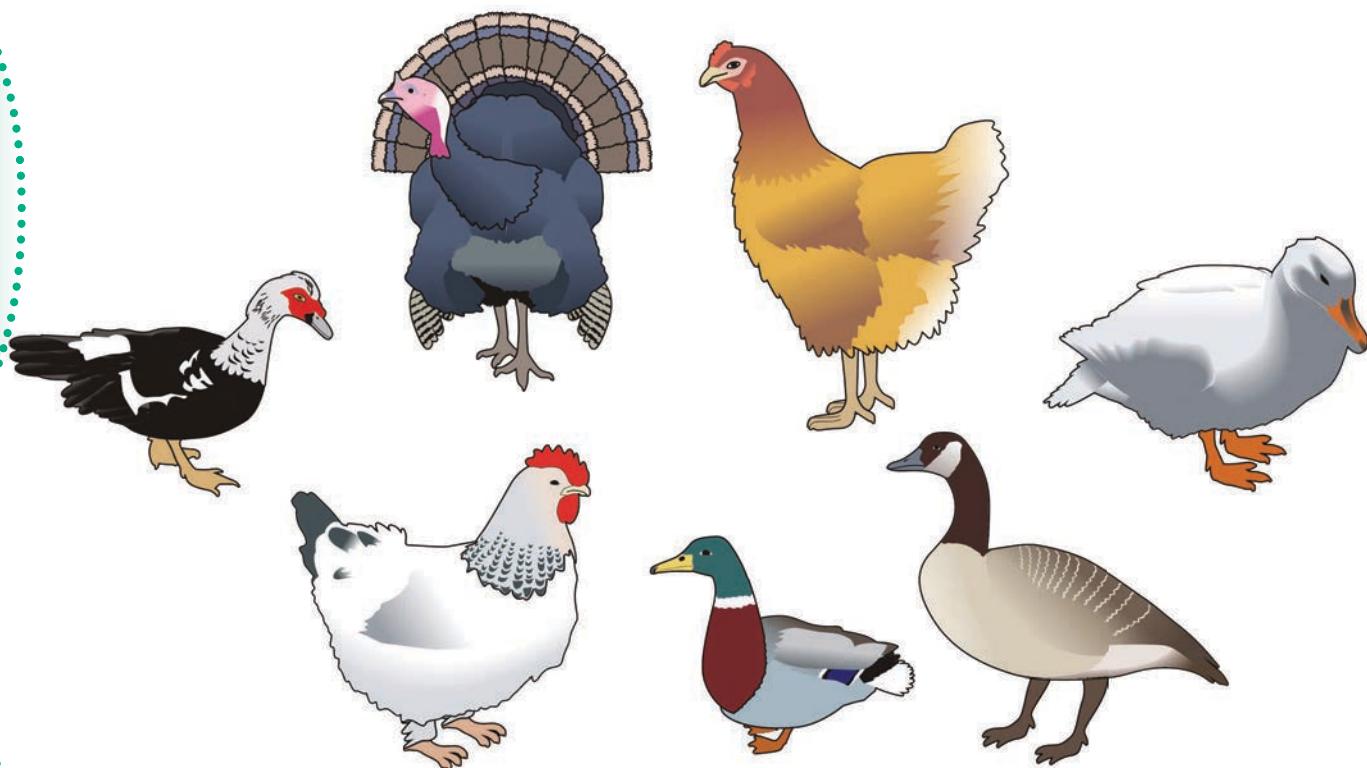
Zwi^lonihaya zwi katela khuhu, magalaguni, zwi^lvha na khanga, khathihi na masekwa na mabilipili.

Afrika Tshipembe hu na khuhu dzi no swika miliyoni dza 950 dzine dza fuwelwa ^lnama na makumba ^lwaha mu^lwe na mu^lwe. Hetshi ndi tshivhalo tsha vhana vha Gireidi 3 vha Afrika Tshipembe kalOO.

Kha ri ambe

Lavhelesani zwifanyiso izwi ni ambe ngazwo na khonani yanu.
Ndi zwifhio zwine ra wana makumba khadzo?

Deithi:

Kha ri nwale

Lavhelesani zwifanyiso ni tangedzele zwiliwa zwothe zwine ra zwi wana kha khuhu. Ni kone u lavhelesa izwo zwo salaho ni ambe uri zwi bva kha zwipuka zwifhio.

Kha ri ite nyito

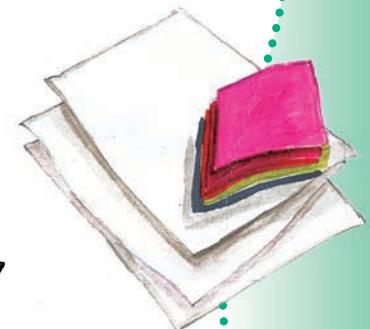
Nangani tshinonihaya tshiñwe na tshiñwe tshine na nga kona u tshi vhumba nga mbwindi ja mabammbiri (paper maché). Ni lavhelese phambano ine ya vha hone vhukati ha muvhala na tshivhumbeo tsha mathenga a tshinoni itshi. Ni lavhelesevho na muvhili watsho khathihi na zwipida zwo fhambananaho zwa muvhili.

Wanani uri ndi tshipida tshifhio tshine na tama u tshi sumbedzesza (ombedzela).

Kha ri tharamuwe

- Tharamuwanu sa mukukulume u no khou ɏodou lila.
- Phaphathani zwanda zwanu sa phapha dza zwinonihaya zwo fhambananaho.
- Tshimbilani sa zwinonihaya zwo fhambananaho.
- Tenyamani sa tshinoni tsho kavhaho kha ɏaratā.
- Khethekanani ni bve zwigwada. Vhanwe nga inwi kilasini vha re kha tshiñwe tshigwada ndi vhapondazwinoni (magoni, vhurwanzhivha) ngeno vha re kha tshiila tshiñwe tshigwada vhe zwikukwana. Magoni a tea u dzhena a tshi khou gidima a tshi tanga zwikukwana, zwanda zwo ɏharamuwa, a khou ɏoda u bata zwikukwana. Zwikukwana zwi shavhela vhukhudoni ha mme azwo. Tshintshanani vhuimo ha kutambele.

Zwipuka zwine zwa ri fha zwiliwa kana zwiambaro: kholomo

Kha ri vhale

Mafhi a bva ngafhi?

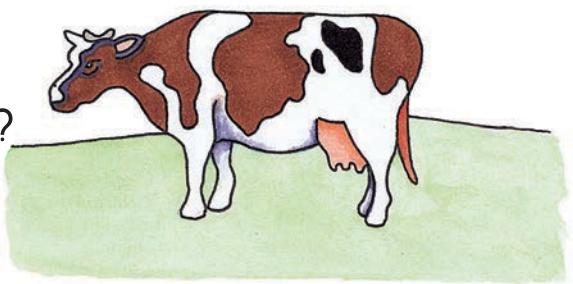
Ni a zwi ðivha uri mafhi a swika hani midini yashu?

Kha ri gude zwinwe zwinzhi nga mafhi.

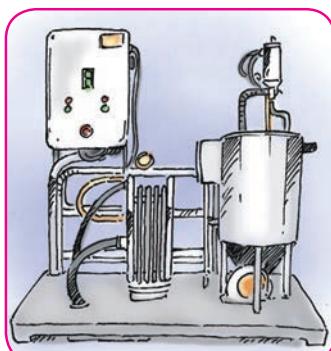
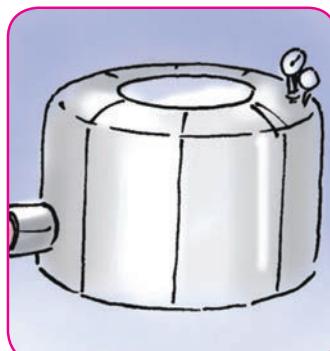
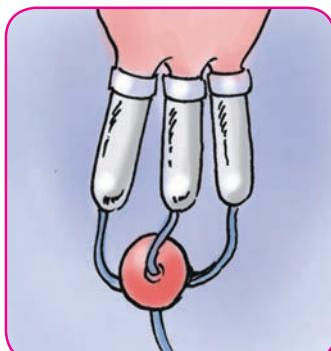
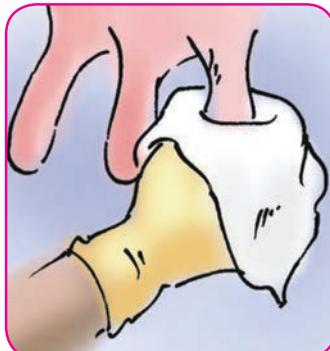
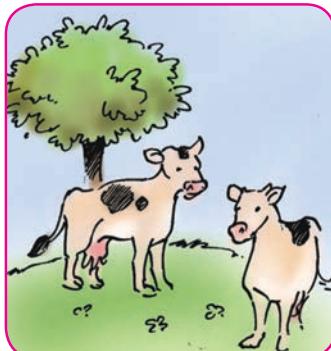

Kha ri ambe

Lavhelesani zwifanyiso izwi ni ambe ngazwo na khonani yanu.

Mafhi ri a wana hani?

Kha ri ambe

Deithi:

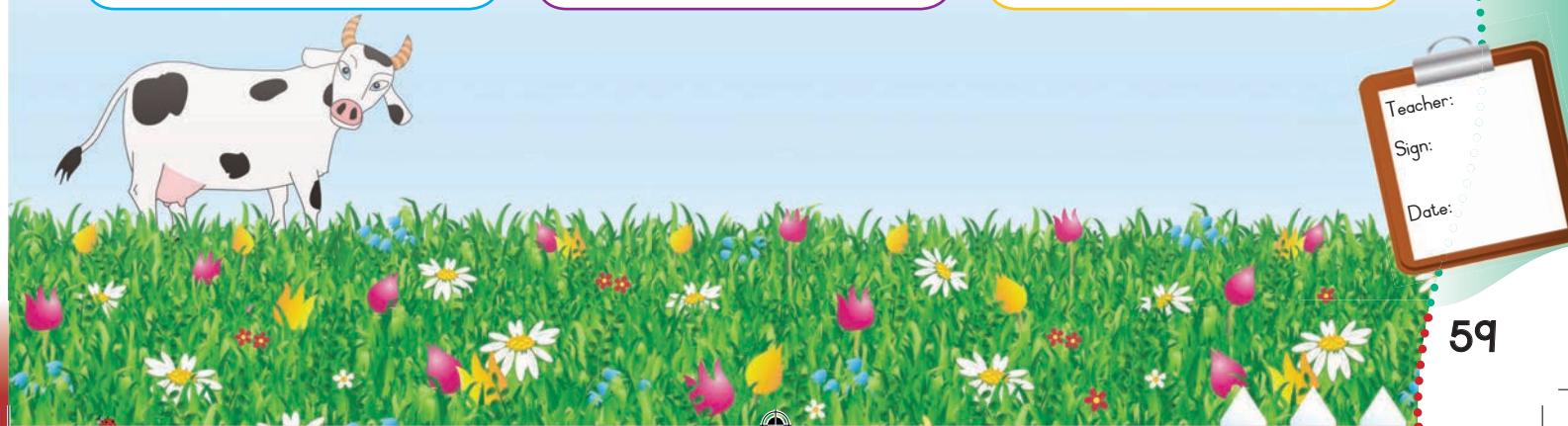
Mafhi a si tshone tshithu tshi tshothe tshine ra tshi wana kha kholomo. Ndi zwifhio zwiñwe zwithu zwine ra zwi wana kha kholomo?

Sumbedzana kilasi mutevhe wanu.

Kha ri ite nyito

Olani tshibveledzwa tshirnevho tshi no bva kha mafhi kha iñwe na iñwe ya fureme idzi. Nwalani dzina la tshibveledzwa fhasi ha tshifanyiso tshirñe na tshirñe tshe na ola.

Zwipuka zwine zwa ri fha zwiliwa kana zwiambāro: nngu

Kha ri vhale

Wulu

Musi vhuria hu tshi fhesa, nngu a dzi tshee na mushumo na madzhasi adzo e a vha tshi dzi dudedza vhuria. Zwino ha ndi tshone tshifhinga tshavhuđi tsha u dzi gera. Zwi vhidzwa upfi ndi u vheula. Ri shumisa wuļu yadzo kha u ita zwiambaro zwo fhambanaho zwi no ri dudedza. Ri luka dzidzhesi nga wuļu, ra tanda wuļu ya ita matheriał a vhuphuvhephuvhe a no dudela.

Hu na tshaka dzo fhambanaho dza nngu dza wuļu. Tshaka khulwane Afrika Tshipembe ndi Merino, Blinkhaar-ronderib Afrikaner, Dorper na Dormer. Zwinepe zwi re kha siatari ili zwi a ni sumbedza uri nngu idzi dzo tou ita hani.

Lushaka lwa nngu lwa Merino ndi lwone iuhulwanesa Afrika Tshipembe.

Blinkhaar-ronderib Afrikaner ndi lushaka lwo khwaṭhaho lwa nngu dza Afrika Tshipembe. Dzi dzula dzo khwaṭha na u takala naho nzulele i tshi kondā.

Lushaka lwa nngu dza Dorper dzi fuwelwa Afrika Tshipembe lwa tshipentshela.

Lushaka lwa Dormer na lwone ndi lwa nngu dze dza aluswa Afrika Tshipembe.

Kubveledzelwe kwa wulu

1. Rabulasi na vhathusi vhawé vha vheula nngu nga zwanda kana nga mutshini.		2. Wulu i vhewa ntsha ha dzitafula uri i nanguludzwe i vheiwe nga khwalithi (vhudi) na vhulapfu.	
3. Wulu i a kwanyiwa ya bva zwiopho ya rengiswa.		4. Wulu i a tanzwiwa uri i kune.	
5. Magerelo a wulu a a tanzwiwa uri a ye u tandiwa.		6. Musi i tshi tandiwa, i a tatamudziwa ya lukiwa.	
7. Wulu yo luga zwino uri i ye u lukiwa.		8. Tshi tevhelaho ndi u daya wulu.	
9. Wulu i shumiswa kha u ita dzhesi.		10. Dzhesi i rengiswa vhengeleni.	

Kha ri ambe

Ambani na khonani yanu. Nngu dzi dovha hafhu dza thusa vhathu nga mini?

Kha ri tambe

- Mudededzi wanu vha do ni gudisa u tamba mutambo wa khirikhethé thukhu.

Teacher:
Sign:
Date:

Zwipuka zwi no ri shumela: mmbwa

Themo ya *Lt - Vhege dza 8*

Kha ri livhanyé

Mmbwa dici dzhiwa sa zwifuwohaya nahone dici anzela u tshila ngomu nduni dzashu. Fhedziha, hu na miñwe mishumo minzhi mihulwane ine dza ita. Talani mutalo u tshi livhanya mmbwa iñwe na iñwe na muñe wayo.

Mmbwa dza mapholisa dici thusa mapholisa uri vha wane mavemu.

Mmbwa dza u dededza dici thusa vhatu vho pofulaho uri vha kone u tshimbila.

Mmbwa dza u lisa nngu dici ita uri nngu dici dzule dici sambini lithihi.

Mmbwa dza u linda dici ri tsireledza kha mavemu.

Mmbwanzwimi dici thusa vhatwimi kha u wana zwiñoni kana zwipuka zwe vha thuntsha.

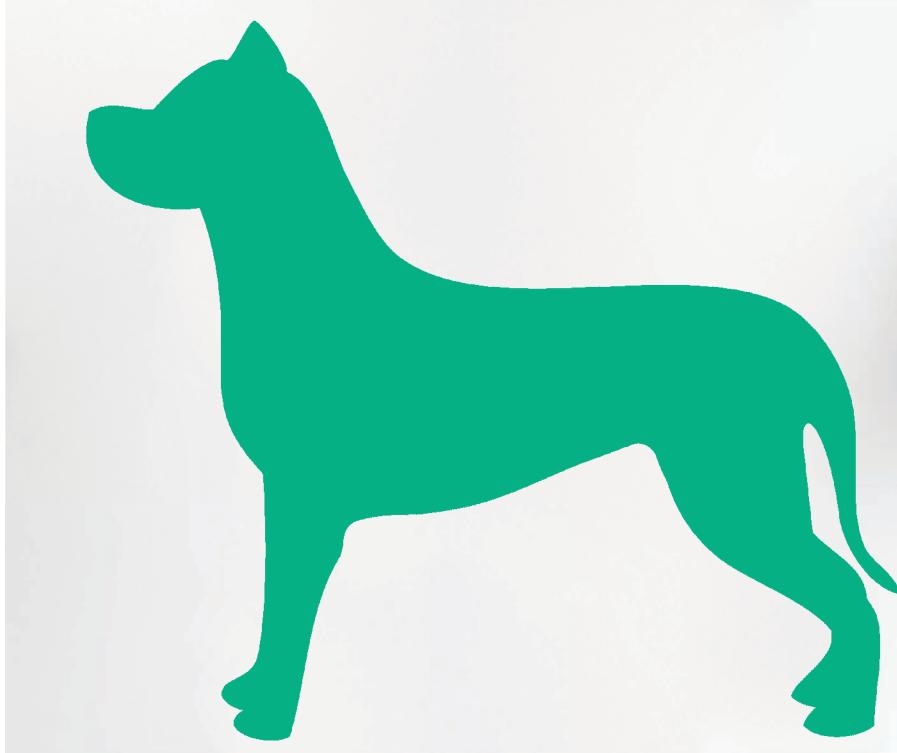
Kha ri ite nyito

Deithi:

Itani tshifanyisomurunzi tsha khonani
khulwane ya muthu - mmbwa.

Ni tea u vha na:

- mabammbiri a mivhala mivhili yo fhambananaho
- tshigero
- penisela
- guluu

- Olani mmbwa khulukhulu kha muñwe wa mihwenga ya bammbiri. Ivhani na vhutanzi uri ni ola hothe kha bammbiri ili.
- Zwino gerani mmbwa yanu zwavhuđi na nga vhudele.
- Nambatedzani mmbwa ye na gera kha lila linwe bammbiri.
- Olani mađo, ningo na mulomo u re na mađo kha mmbwa yanu.
- Khavhisani tshifanyiso tshanu nga ndila ine na funa. Ni elelwe uri mivhala i no thadulana, tsumbo, mutswu kha wa tshitopana, zwi a shumisana kha u ita tshifanyisomurunzi.

Zwipuka zwi no ri shumela: donngi

Themo ya L - Vhege dza 8

Kha ri vhale

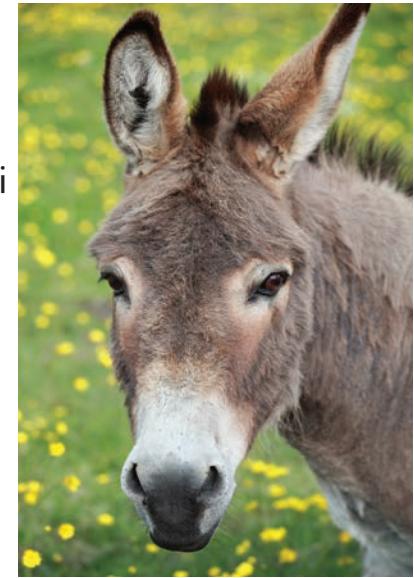
Donngi dici di vha dza u thusa vhatu lwa miñwaha ya zwigidi zwa rathi. Dzo dici vha dzone dici no ri thusa u ri hwala khathihi na u hwala thundu dzashu dici no lemela, dza lima masimu na u kokodza madi.

Hezwi zwithu zwothe zwi kha dici bvelela na ñamusi. Hu na donngi dza miliyoni dza 41 lifhasini lothe. Hezwi zwi amba uri ñwana muñwe na muñwe wa tshikolo Afrika Tshipembe a nga vha na donngi tharu.

Kha ri ñwale

Lavhelesani zwifanyiso ni ñwale fhungo line la ri vhudza uri donngi i re tshifanyisoni tshiñwe na tshiñwe i khou shumiswa kha u ita mini.

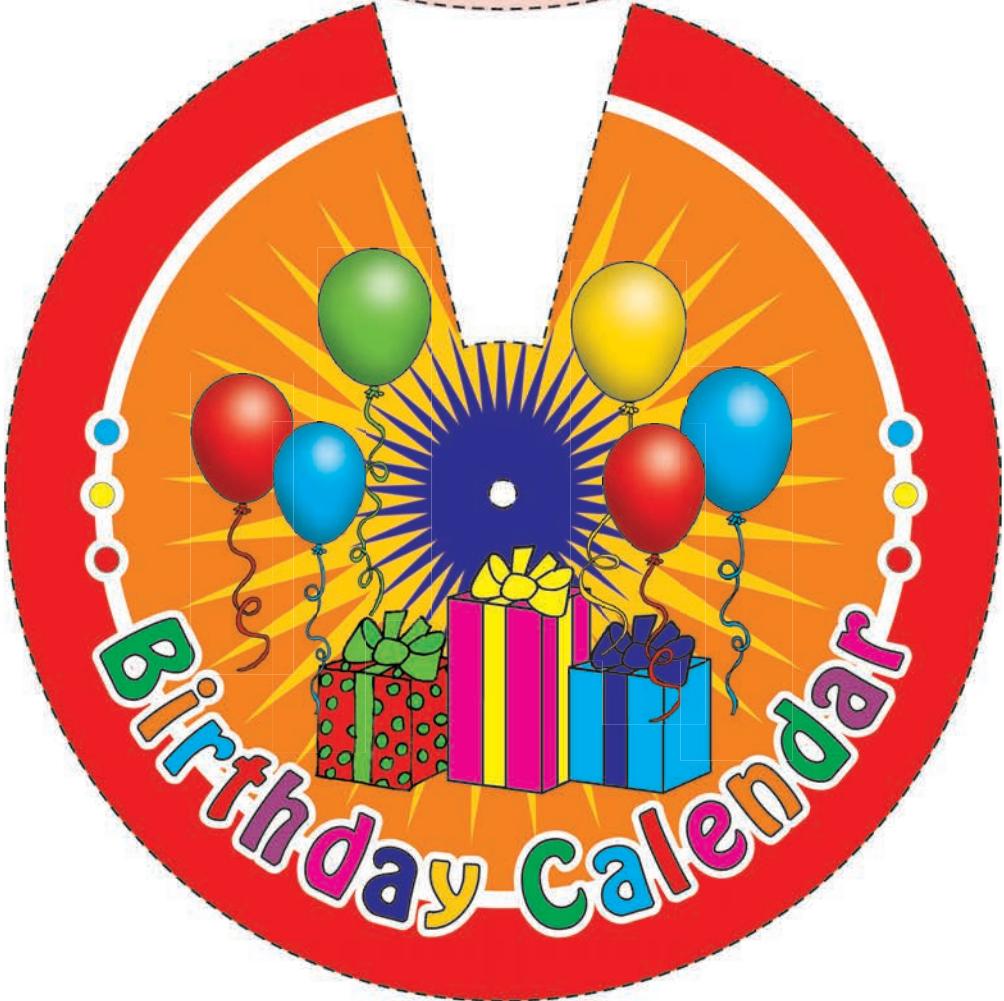
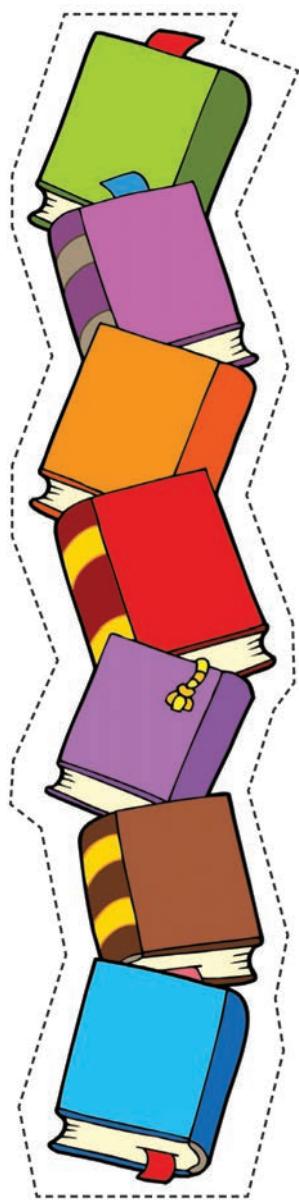
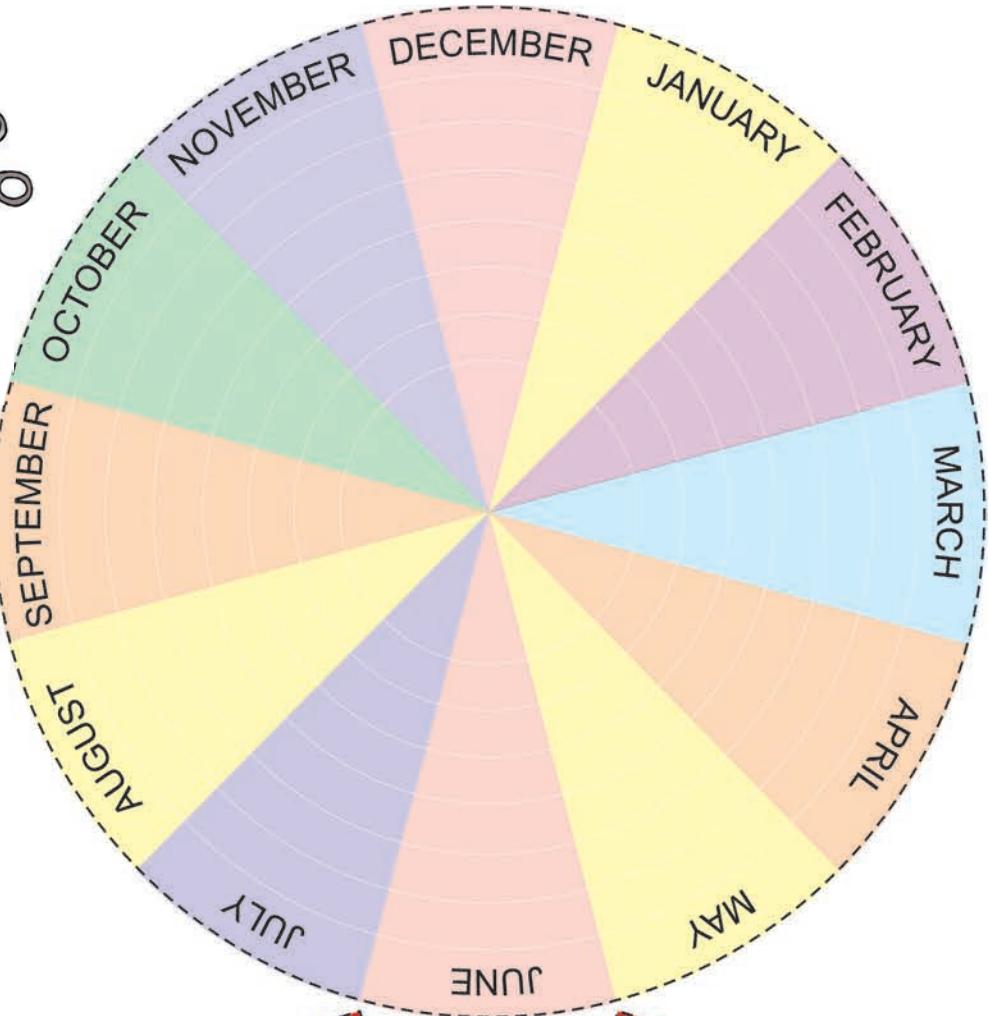

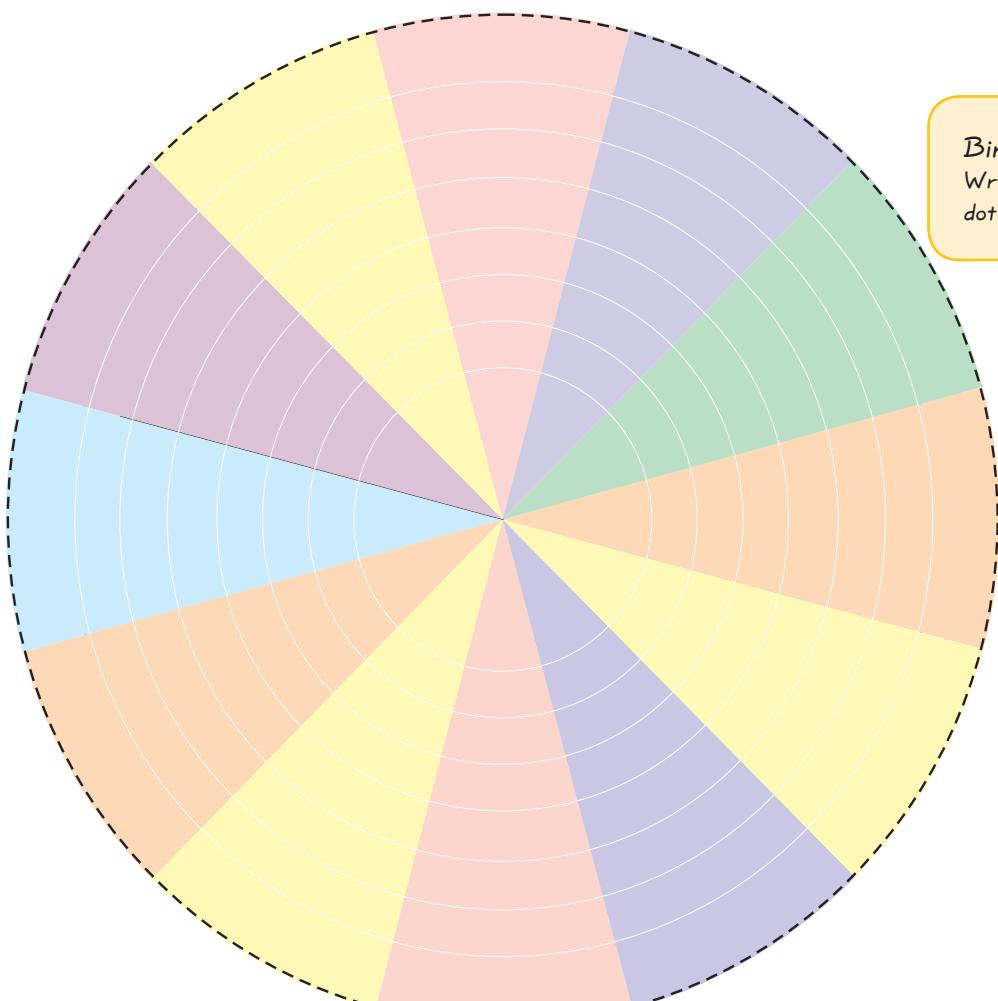
Birthday Wheel:

Cut out the two circles and the wedge shape. Put the top and bottom together using a split pin. Write the birthdays of your family and friends in the correct months on the birthday wheel.

On the back you can write the months in your first language.

Birthday Wheel:
Write the 12 months on the
dotted white line.

Step 1: Cut all around on the black line

DEF

ABC

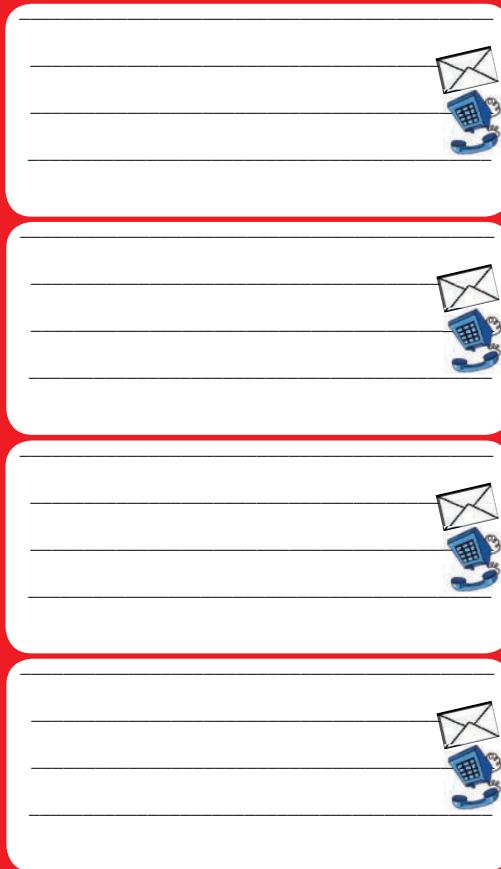

Step 2: Fold on the dotted line

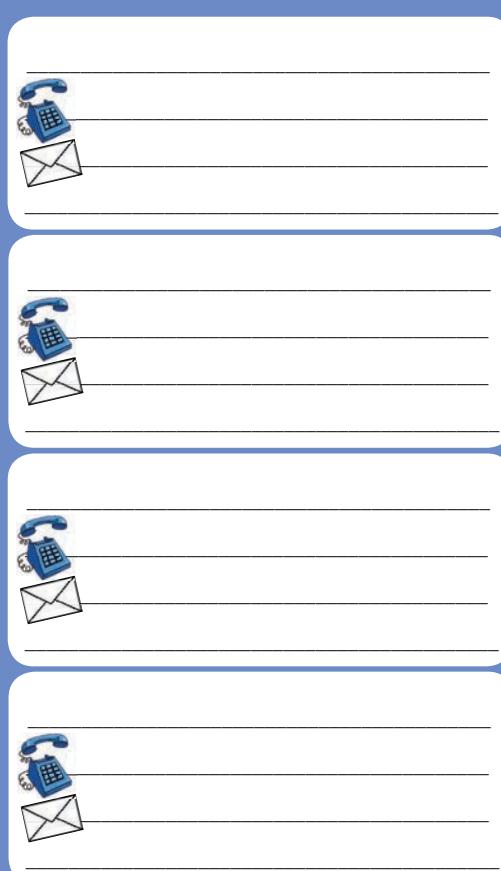
Step 5: Cut off on the yellow line

Step 7: staple your book in the middle

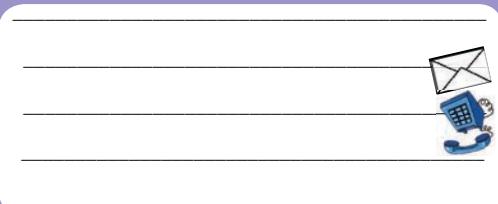
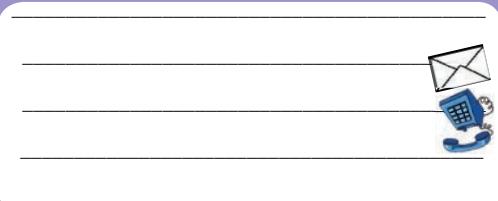
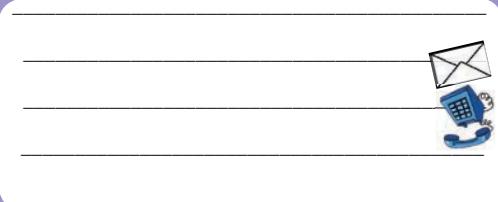
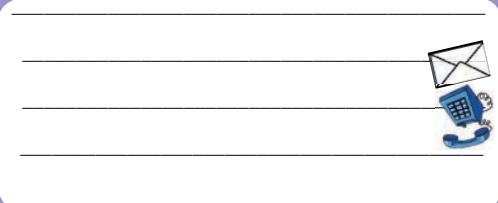
OPQR

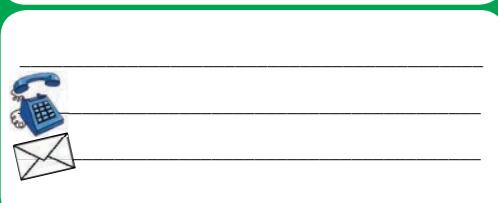
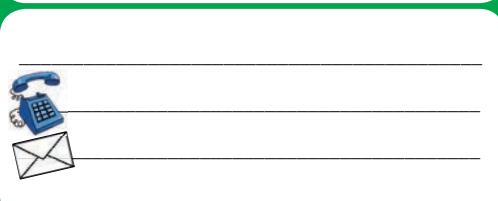
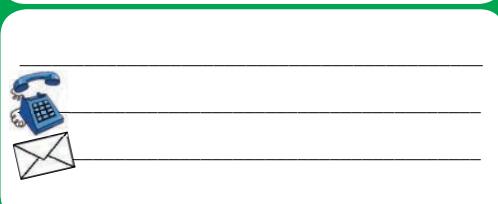
STUV

KLMN

WXXW

An icon depicting a blue telephone handset with a keypad, positioned below a white envelope with a black outline.

GHI

My Telephone and Address Book

This book belongs to: